

Književnostilska obilježja terapeutskih priča

Tušek, Martina

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Rijeci, Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:189:314080>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-21**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Teacher Education - FTERI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Martina Tušek
Književnostilska obilježja terapijskih priča
DIPLOMSKI RAD

Rijeka, 2020.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI
Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni Učiteljski studij

Književnostilska obilježja terapijskih priča
DIPLOMSKI RAD

Predmet: Dječja književnost

Mentor: izv. prof. dr. sc. Maja Verdonik

Student: Martina Tušek

Matični broj: 0242033632

U Rijeci,
srpanj, 2020.

ZAHVALA

Želim zahvaliti svojoj mentorici, izv. prof. dr. sc. Maji Verdonik na ukazanoj volji i prilici da uz njezinu podršku privedem kraju svoje studiranje. Hvala na svim savjetima i pomoći prilikom izrade ovoga diplomskoga rada.

Najveću zahvalnost iskazujem svojim roditeljima Božici i Antoniju i bratu Branimiru, baki Mariji i djedu Ludvigu, bez kojih nikada ne bih uspjela biti ovdje gdje jesam. Hvala im na velikoj podršci tijekom svih ovih godina studiranja.

Također želim zahvaliti i svim ostalim ljudima, rodbini, dečku i prijateljima koji su uz mene bili u onim težim, ali ipak najljepšim trenucima mog studiranja.

Hvala od srca!

Izjava o akademskoj čestitosti

„Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam diplomski rad izradila samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentorom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu diplomskog rada i poštivala odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.”

Vlastoručni potpis

Sažetak

U radu se književnoteorijskim pristupom analiziraju terapijske priče autora: Susan Perrow, Jorgea Bucayja, Gerlinde Ortner, Petre Kapović Vidmar, Maura Lacovicha i drugih, s ciljem detektiranja književnostilskih obilježja ovih priča. Polazi se od teorijskih pristupa dječjoj priči autora: Marijane Hamersak, Dubravke Zime, Karol Visinko, Dubravke Težak, Milana Crnkovića i drugih. Nakon definiranja kriterija analize, u odabranim primjerima terapijskih priča teži se prepoznati njihova struktura, fabula, likovi, odnos fantastično (čudesno) – realistično itd. Radom se pokušalo odgovoriti na pitanje: pripadaju li i na koji način terapijske priče korpusu dječje priče kao sastavnom dijelu dječje književnosti odnosno književnosti u cjelini. Analizom odabranih četrnaest terapijskih priča i dobivenim rezultatima istih, potvrđeno je da terapijske priče pripadaju korpusu dječje književnosti zbog svojih karakterističnih obilježja. Sve analizirane terapijske priče u sebi sadrže motive, odnosno fabulu, likove, odnos fantastično (čudesno) – realistično itd. kojima se može potvrditi da su iste sastavni dio dječje književnosti.

Ključne riječi: terapijska priča, dječja priča, dječja književnost, Susan Perrow, Jorge Bucay, Gerlinde Ortner

Abstract

The literary approach analyzes the therapeutic stories of the authors: Susan Perrow, Jorge Bucay, Gerlinde Ortner, Petra Kapović Vidmar, Mauro Lacovich and others to detect the literary characteristics of these stories. It starts with theoretical approaches to the children's story of the author: Marijana Hameršak, Dubravka Zima, Karol Visinko, Dubravka Težak, Milan Crnković and others. After defining the criteria of the analysis, the selected examples of therapeutic stories look for to identify their structure, storytelling, characters, relationship fantastic (miraculous) - realistic, etc. The paper will try to resolve the question: do the therapeutic stories belong to the corpus of children's stories as an integral part of children's literature or literature as a whole? The analysis of selected fourteen therapeutic stories and the obtained results of the same, confirmed that therapeutic stories belong to the corpus of children's literature due to their characteristic features. All analyzed therapeutic stories contain motives, fables, characters, the relationship fantastic (miraculous) - realistic, etc., which can confirm they are an integral part of children's literature.

Keywords: therapeutic story, children's story, children's literature, Susan Perrow, Jorge Bucay, Gerlinde Ortner

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. PRIČA	2
2.1. Definiranje priča	2
2.2. Nazivi za priču	3
2.3. Vrste priča	4
2.3.1. Bajka	5
2.3.2. Narodna priča	6
2.3.3. Umjetnička priča	7
2.3.4. Fantastična priča	8
2.4. Dječja priča i prilagodba dobi	9
3. PRIČA U RAZREDNOJ NASTAVI	13
3.1. Odgojna poruka priča	18
4. TERAPEUTSKE PRIČE	20
4.1. Definiranje terapijskih priča	20
4.2. Sastavljanje terapijskih priča	22
4.2.1. Metafora	23
4.2.2. Putovanje	25
4.2.3. Rasplet	26
4.3. Biblioterapija	27
5. PODJELA TERAPEUTSKIH PRIČA	30
6. TERAPEUTSKE PRIČE NAMIJENJENE ODREĐENOJ SKUPINI DJECE	31
6.1. Susan Perrow: <i>Iscjeljujuće priče II.</i>	31
6.2. Susan Perrow: <i>Priče i bajke za laku noć</i>	32
6.3. Gerlinde Ortner: <i>Bajke koje pomažu djeci</i>	33
6.4. Gerlinde Ortner: <i>Nove bajke koje pomažu djeci</i>	34
7. TERAPEUTSKE PRIČE NAMIJENJENE I DJECI I ODRASLIMA	36
7.1. Petra Kapović Vidmar i Mauro Lacovich: <i>7 putovanja – terapijske priče za djecu</i>	36
7.2. Jorge Bucay: <i>Klasične priče da se bolje spoznaš</i>	38

7.3.	Jorge Bucay: <i>Ispričat ću ti priču</i>	39
8.	KNJIŽEVNOSTILSKA OBILJEŽJA PRIČA	40
8.1.	Književnostilska obilježja priča.....	41
8.2.	Književnostilska obilježja bajki.....	42
9.	ANALIZA KNJIŽEVNOSTILSKIH OBILJEŽJA TERAPEUTSKIH PRIČA	45
9.1.	Analiza priče <i>Divovska sjena</i> autorice S. Perrow	45
9.2.	Analiza priče <i>Tri posude</i> autorice S. Perrow	46
9.3.	Analiza priče <i>Zvezdana jabuka</i> autorice S. Perrow	47
9.4.	Analiza priče <i>Vilenjaci i postolar</i> autorice S. Perrow.....	49
9.5.	Analiza priče <i>Morska sirena</i> autorice G. Ortner.....	50
9.6.	Analiza priče <i>Kraljevna Mokrica</i> autorice G. Ortner	51
9.7.	Analiza priče <i>Kugla od suza i kalendar s ljubavnim pozdravima</i> autorice G. Ortner	52
9.8.	Analiza priče <i>Bijeli duh Huh</i> autorice G. Ortner	53
9.9.	Analiza priče <i>Šalice</i> autora P. Kapović Vidmar i M. Lacovicha	54
9.10.	Analiza priče <i>Roza</i> autora P. Kapović Vidmar i M. Lacovicha.....	55
9.11.	Analiza priče <i>Eros i Psiha</i> autora J. Bucayja.....	56
9.12.	Analiza priče <i>Carevo novo ruho</i> autora J. Bucayja	58
9.13.	Analiza priče <i>Krug od devedeset devet</i> autora J. Bucayja	59
9.14.	Analiza priče <i>Jadne ovce</i> autora J. Bucayja.....	60
10.	ZAKLJUČAK.....	61
	LITERATURA	63

1. UVOD

„*Priča je stvaranje, oblikovanje novog prema postojećem, traženje pravog lica ispod maske. Priča je dio slobode.*” (Crnković, 1987: 7, prema Visinko, 2005: 74)

Tema ovog diplomskog rada su književnostilska obilježja terapijskih priča. U radu se prikazuju obilježja priča i bajki kako bi se provela analiza odabranih terapijskih priča. Analiziraju se terapijske priče spisateljica Susan Perrow, Gerlinde Ortner i Petra Kapović Vidmar u suradnji s Maurom Lacovichem. Nadalje, analiziraju se i terapijske priče autora Jorgea Bucayja. Terapijske priče kao takve namijenjene su i djeci i odraslima. U radu će biti predstavljene i analizirane po dvije priče odnosno bajke terapijskih obilježja. Cilj rada jest pokazati pripadaju li odabrane terapijske priče korpusu dječje književnosti onim književnostilskim obilježjima prema kojima se interpretiraju priče i bajke. Samim time, u pričama se teži prepoznati njihova struktura, fabula, likovi, odnos fantastično (čudesno) – realistično itd. Knjige u kojima su objavljene terapijske priče su *Bajke i priče za laku noć* iz 2010. i *Iscjeljujuće priče* iz 2013. godine (Susan Perrow), *Bajke koje pomažu djeci* iz 2016. i *Nove bajke koje pomažu djeci* iz 1999. (Gerlinde Ortner), zatim *7 putovanja – terapijske priče za djecu* iz 2017. godine (Petra Kapović Vidmar i Mauro Lacovich), te naposljetku *Ispricati ću ti priču* iz 2017. godine i *Klasične priče da se bolje spoznaš* iz 2019. godine (Jorge Bucay). Priča, a istovremeno i bajka ključne su za djetinjstvo pojedinca, a ako su takve priče terapijske i mogu pomoći nekome, važno je otkriti mogu li se kao takve svrstati u korpus dječje književnosti.

2. PRIČA

„Lako je zaboraviti koliko su priče misteriozne i moćne. One djeluju u tišini, nevidljivo. One rade sa svom unutarnjom stvari uma i jastva. One postaju dio vas dok vas mijenjaju.“ (Perrow, 2013: 7)

Gore navedeni citat ukazuje koliko priče kao takve mogu poslati duboku poruku čitateljima. Samo nekoliko riječi napisanih na papiru dovoljno je kako bi se dogodile promjene u nama samima, u međuljudskim odnosima, u ponašanju koje čovjek pokazuje prema sebi, ali i prema drugima. Priče zaista mogu promijeniti čovjeka, mogu mu biti nit vodilja u donošenju ispravnih odluka, u prepoznavanju dobrog od zla (Perrow, 2013). Stoga će u ovome poglavlju biti navedene poneke definicije priča kako bi se moglo uočiti koji je cilj ovoga diplomskog rada, zatim koje su to značajke određenih priča, kao i nazivi koji se mogu poistovjetiti s pojmom priče. Isto tako, u ovome će poglavlju biti prikazana klasična podjela priča koja će se, samim time, razraditi u nastavku ovog diplomskog rada.

2.1. Definiranje priča

Priča kao takva javlja se još u doba prvih civilizacija. Teško je uopće dati pravu i smislenu definiciju priče zato što za nju koristimo brojne druge riječi poput bajka, basna ili pripovijetka (Crnković, 1980). Još od pamtivijeka ljudi su se pričom koristili kako bi prenijeli svoja iskustva ili prikazivali određene događaje. Bucay (2019) tumači kako su se prve priče mogle pronaći na zidinama pećina ili u egipatskim grobnicama u obliku hijeroglifa.

Mnogi autori, kao primjerice poznata spisateljica Susan Perrow, tumače kako je priča pojam uz koji se veže mnoštvo definicija. Međutim, ona navodi kako je priča „usmeno ili pismeno pripovijedanje različite duljine, u prozi ili stihu, o povijesnim ili izmišljenim događajima” (Perrow, 2010: 44). Sličnu definiciju daje i Milan Crnković govoreći kako „priča obuhvaća manja, rijetko veća prozna djela u kojima ima elemenata čudesnog ili čudesno prevladava” (Crnković, 1980: 19). Isti autor u nastavku svog

teksta ističe kako se često javljaju i pojmovi poput mita ili fantastične priče, kao i umjetničke priče koje se često nazivaju bajkama, a neke druge vrste nazivaju se pričama (Crnković, 1980).

Još od svojih početaka, odnosno od pojave prvih civilizacija, pa sve do danas priča je imala punu odgovornost prenijeti čitateljima ili samo promatračima iskustvo koje je netko doživio. Autor navodi i kako je priča često prenosila važne poruke i zgrade koje je bilo važno ne zaboraviti (Bucay, 2019). Osim navedenog, zadatak priče jest i razvijati maštu, njegovati istu, ona dopire u one dijelove u koje čovjek ne može, a isto tako, pričom se uspijeva, barem u mislima, 'odletjeti' u drugačija prostranstva i na trenutak zaboraviti na probleme (Perrow, 2010).

2.2. Nazivi za priču

Postoji mogućnost korištenja brojnih drugih naziva za pojam priče. Primjerice, Perrow (2010) ističe kako se korištenjem metafora može dati vrlo zanimljiv naziv priči. Uzimajući u obzir takvo tumačenje, ista autorica ponudila je nekoliko naziva koje koriste razni narodi. Jedan od tih naroda su Bušmani koji priču uspoređuju s vjetrom ili primjerice, žene iz naroda Xhosa priču su usporedile sa zdjelom punom zdrave hrane. Također, postoje i usporedbe priče s lijekom. Iz ovakvih metaforičnih naziva zaključuje se kako priča sama po sebi čitatelju može pružiti veliku pomoć u rješavanju nekih problema (Perrow, 2010).

Takve usporedbe pokazuju nam koliko je priča važna i kakvu veliku odgovornost ona ima kako bi prenijela pouku svim svojim čitateljima (Perrow, 2010). Osim ovakvih metaforičnih naziva za priču, postoje i oni pomalo ozbiljniji koje ćemo zasigurno i češće koristiti. Crnković (1980) ističe nekoliko stranih naziva za priču kao što su „skaska, Märchen, Volksmärchen, Hausmärchen, conte populaire, conte merveilleux, conte des fées, story, tale, fairy tale, folk tale” (Crnković, 1980: 19). Svi ti nazivi, navodi autor, u našem jeziku prevedeni su kao bajka ili priča. Kao što je ranije navedeno, takvi nazivi priča označavaju kako se u istima nalaze elementi čudesnog ili isto većim dijelom prevladava (Crnković, 1980).

2.3. Vrste priča

Pregledom literature može se reći kako pretežito prevladava naziv priča, međutim uz taj pojam usko vezan pojam je i bajka. Zbog svog obima ponekad je priču teško podijeliti na više dijelova, odnosno sam postupak definiranja i određene podjele ne može se ostvariti s obzirom na složenost priče kao takve. Pričom često započinju neki od hrvatskih i svjetskih najpoznatijih naslova književnih djela, primjerice *Priče iz davnine* ili *Andersenove priče i zgrade*. Osim toga, neki autori preteča su pojmu bajke ili fantastične priče, primjerice Lewis Carrol. Samim time, postoji nekoliko podjela koje je Milan Crnković (1980) naveo u svojoj knjizi.

„Finski poznati folklorist Antti Aarne dijeli prozno narodno stvaralaštvo na: bajke o životinjama, čudesne bajke, bajke obliku legendi i novela, bajke o glupom đavolu i šaljive bajke” (Crnković, 1980: 20).

Osim finskog folklorista, i drugi autori činili su podjele. Primjerice Jaša Prodanović je 1951. naveo sljedeću podjelu: „mitološke gatke (bajke), pripovijetke s kršćanskim elementima, legende o svecima, skaske o ličnostima i mjestima, pripovijesti bez čuda, basne i šaljive pripovijetke” (Crnković, 1980: 20).

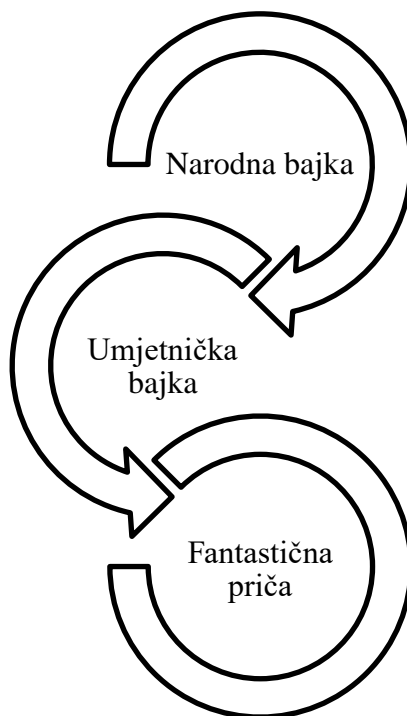
Konačno, posljednju podjelu koju Crnković (1980) navodi kao malo drugačiju jest podjela Tvrteke Čubelića na bajke, legende, novele, anegdote i basne.

Navedeno upućuje na to kako je priča zaista široko rasprostranjenog opusa. Samim time, priča kao takva može biti podijeljena na dva dijela, odnosno na narodnu i umjetničku priču tako da se narodna priča dijeli na bajku u koju možemo ubrojiti mitove, čudesne priče, legende te na novelu i anegdotu uz koju su usko vezani pojmovi zgodna i šaljiva pričica. Osim toga, umjetničku priču Crnković (1980) dijeli na bajku, fantastičnu priču te priču blisku realističnoj pripovijetci.

Uza sve navedeno, tu je i pristup autorica Hameršak i Zime koje prenose zaključak koji je donio Matthew Grenby objavljen 2008. u knjizi *Children's Literature*, a vezan je uz podjelu priča na basnu, poeziju, moralističku i poučnu priču, školsku priču, obiteljsku priču, fantastiku i pustolovnu priču (Grenby, 2008, prema Hameršak i Zima, 2015: 130).

S obzirom na sve navedeno, u nastavku rada naglašena će biti obilježja bajki i priča zbog toga što se u okvirima istih nalaze i neke od terapijskih priča koje će biti analizirane.

Slika 1: Prikaz nastajanja bajki

Kao što se vidi na prikazu odnosno Slici 1, posljednja se razvila fantastična priča kojoj je preteča bila umjetnička bajka ili priča, a ista se razvila iz narodne bajke, ističe Giacometti (2013). Isto ističe i Crnković (1980) te naglašava kako sve navedene podjele polaze upravo od narodnih priča. U nastavku rada bit će objašnjena neka obilježja gore navedenih pojmova.

2.3.1. Bajka

Bajka kao takva, najstariji je oblik književnog stvaralaštva. Prenosila se usmenom predajom od naroda do naroda. Poimanje bajke vezano je uz mitologiju, fantastične likove, događaje i fabulu. Osim toga, sam naziv 'bajka' potječe od riječi *bajati*, što znači čarati ili vraćati. Isto tako, maštoviti prizori jedno su od obilježja bajke. Fabula bajki ima jasno izražen uvod, zaplet, vrhunac i rasplet. Isto tako, upravo se zaplet i zaključak događaju u stvarnom, realnom prikazu i svijetu, ističe Crnković

(1980). Bajke kao takve, podrijetlom potječu iz različitih kultura, međutim pisane i pričane su jezikom razumljivim djetetu. Samim time, bajke kao takve nemaju vremenski okvir, one se javljaju već tisućljećima i pružaju djetetu čitalačko zadovoljstvo. Svojim čudesnim elementima ostavljaju jak utjecaj na dijete, ističe Perrow (2010).

Ono što je važno istaknuti jest postanak bajki i podjela istih. Bajka kao takva označava priču koja u sebi sadrži elemente čudesnog, u kojima je glavni junak pozitivan lik koji svojim odlikama pomaže ljudima. Samim time, ističe se kako je bajka sama po sebi prihvaćena u književnosti i smatra se uobičajenim dijelom dječje književnosti. Dalje, često se bajkom nazivaju djela uvrštena u narodnu (usmenu) i umjetničku bajku (Giacometti, 2013). Narodna bajka ne nudi karakterizaciju likova već su u istoj prožeti odnosi dobra i zla. Osim toga, narodna bajka javila se s prvim civilizacijama i komunikacijom među njima, ističe Crnković (1980). Dalje, bajke kao takve posjeduju obilježja i specifičan način izražavanja, primjerice tipičan početak i završetak, ponavljanje istih motiva, osim toga karakteristična je i povezanost dvaju svjetova, čudesnog i stvarnog (Visinko, 2005).

Gotovo svaka bajka sadrži nekoliko problema ili barem jedan koji je potrebno riješiti. Stoga, često su problemi u bajkama prikazani kao nešto 'ružno', a ono što je pozitivno i dobro prikazano je 'lijepo'. Obilježja bajke kao takve specifična su i po činjenici kako se svakoga trenutka dobro može pretvoriti u zlo, ali i obratno. Isto tako, često se u bajkama javlja čarolija, pa samim time dolazi i do raznih preobrazbi likova, primjerice iz lošega u dobro, iz zatočenoga u slobodno i slično (Perrow, 2010).

2.3.2. Narodna priča

Narodna priča kao što joj i samo ime govori, pripada svim narodima i javlja se u doba prvih civilizacija. Narodnom pričom smatraju se prvi mitovi koje su tadašnje civilizacije slikale ili prikazivale. Narodna priča, a prema Crnkoviću (1980) bajka, širila se mitološkim, migracijskim, kontaktnim i antropološkim putem. Što se mitološke teorije tiče, takve su se bajke razvijale u narodima. Prema migracijskoj teoriji mnogi su stari narodi preuzimali priče od susjednih naroda i plemena, točnije brojne narodne bajke nastale su preuzimanjem raznih tema na području Sredozemlja. Osim toga,

kontaktna teorija nastanka narodnih bajki vezana je uz preuzimanje bajki drugih naroda, ali i pridavanje vlastitih motiva, što priču nije činilo originalnom po svom nastanku, ali je bila svojstveno dotjerana. Naposljetku, antropološko stajalište smatra kako su istovremeno stvarane slične priče (Crnković, 1980).

U narodnim se pričama često javlja složenost. Točnije, složenost se razmatra ovisno o prikladnosti priče i teme. Samim time, koliko je tijek radnje u priči jednostavniji i blaži, toliko će priča biti prikladnija djetetu. Upravo u narodnim pričama javlja se složenost koja mora odgovarati sljedećim čimbenicima, a to su pitanja poput kakva je radnja priče, je li složena, ima li više glagola nego pridjeva, opisuje li se više ili pripovijeda. Zatim su važni likovi i njihove osobine. Prije svega, likovi trebaju biti poznati djeci i preporučuje se da to budu životinje, vile i slični likovi. Iako to nije od velike važnosti, smatra se poželjnim. Dužina priče je svakako jedna od obilježja složenosti. Što je priča kraća i jednostavnija, to je zanimljivija i prikladnija djetetu ovisno o dobi. I naposljetku, dobro je ako se u priči javlja rima ili ponavljanje jer to zadržava djetetovu pažnju. Takvi elementi narodne priče česti su i zbog toga se nazivaju složeni, ističe Perrow (2010).

Uzimajući u obzir sve navedeno, prije čitanja narodnih priča nužno je provjeriti i istinitost istih zbog toga što one nisu odraz stvarne slike svijeta. Međutim, bajke kao takve započinju specifičnim riječima zbog čega se djeci može objasniti, ali i sama će shvatiti kako se odabrana priča ne događa u trenutku, već u nekoj drugoj dimenziji, ističe Perrow (2010).

2.3.3. Umjetnička priča

Umjetnička priča proizašla je iz navedene narodne priče odnosno bajke i često se od iste gotovo ne razlikuje. Međutim, s vremenom umjetnička priča se u potpunosti odvaja od narodne. Mnogi se autori u stvaranju umjetničkih priča nisu vodili narodnim motivima, već su izlazili van okvira i pronalazili brojne nove motive za sastavljanje priča. Crnković (1980) ističe nekoliko autora umjetničkih priča kao što su Carroll, Perrault, Goethe, Andersen, Wilde i slični. Giacometti (2013) jasno naglašava razlike u obilježjima umjetničke i narodne priče, a te razlike se prvenstveno javljaju u samom

početku priče, zatim i na kraju, samim time što umjetnička priča ne posjeduje uobičajeni početak poput narodne. Predstavnik umjetničke priče svjetski poznate dječje književnosti jest Hans Christian Andersen, dok je u hrvatskoj dječjoj književnosti Ivana Brlić-Mažuranić predstavnica umjetničke priče (Pintarić, 2008, prema Giacometti, 2013).

2.3.4. Fantastična priča

Priča po svojim obilježjima može biti i fantastična. Točnije, fantastičnom pričom smatraju se svi oni tekstovi koji u sebi sadrže nestvarne, odnosno irealne elemente koji u svakodnevnom svijetu nikako nisu mogući (Crnković, 1980). Fantastična priča prema brojnim autorima uvrštena je u pojam bajke. Kako ističe Visinko (2005) fantastična priča po mnogočemu se razlikuje od pojma bajke. Prvenstveno, fantastičnom se pričom smatraju one priče čija su obilježja utvrđena pravilom o elementima nemogućega, irealnoga i nečega što se u stvarnome svijetu ne može dogoditi. Međutim, obilježja fantastične priče stavljaju u odnos irealno i realno. Tipično dječjoj fantastičnoj priči jesu promjene koje se događaju s i u glavnim junacima priče. Mnoga obilježja fantastične priče mogu čitatelja i nasmijati i uplašiti, ističe Visinko (2005).

Hameršak i Zima (2015) tumače kako se često pojmovi bajke i fantastične priče odvajaju i takvi pristupi čine bajku distinktivnom. Kada je riječ o irealnim i nadnaravnim elementima često oni pripadaju fantastičnoj priči kao žanru dječje književnosti. Međutim, postoje razlike između bajke i fantastične priče i uglavnom je obilježje fantastičnih priča vremenski i povijesni okvir, likovi nisu životinje već djeca. Osim toga, fantastična priča kao takva izaziva osjećaj čuđenja, kolebljivosti, šokantnih trenutaka. Za razliku od bajke koje je jednodimenzionalna, radnja fantastične priče smještena je u dvije dimenzije, što znači da se sastoji i od realnih i od fantastičnih elemenata. Fantastična priča često je osmišljena tako da se elementi fantastičnog javljaju u realnom svijetu, ističu Hameršak i Zima (2015).

Autorice Hameršak i Zima (2015) naglašavaju kako u fantastičnim pričama često se motiv fantastičnog javlja u situacijama poput snova, nesvijesti i igre. Fantastičnim elementima priče smatraju se i ona područja književnosti prožeta

animalistikom, zatim pustolovni elementi. Isto tako, u fantastičnim se pričama, likovi i radnja često izmiču motivima neizvjesnosti, što znači da radnja u fantastičnoj priči ponekad više teži čudesnom, a manje fantastičnom (Gooderman, 1995, prema Hameršak i Zima, 2015).

2.4. Dječja priča i prilagodba dobi

S obzirom na to kako je većina priča namijenjena upravo mlađoj dobi, odnosno učenicima važno je razlikovati dječju priču od priče za odrasle. U knjizi Karol Visinko *Dječja priča – povijest, teorija, recepcija i interpretacija* autorica knjige navodi tumačenja Dubravke Težak objavljena u knjizi *O recepciji dječje priče* iz 1989. godine, tumačeći neke elemente po kojima se razlikuju dječja priča i priča za odrasle. Primjerice, dječja priča mora biti napisana razumljivim i jednostavnim jezikom, koristeći se jednostavnim frazama i kraćim tekstovima. Isto tako, dječja priča treba sadržavati motive poznate djeci, motive povezane s njihovim načinom života (Težak, 1989, prema Visinko, 2005: 36).

Dječja priča kao glavne likove mora imati djecu, kako bi se ona djeca koja čitaju mogla poistovjetiti s takvim situacijama. Priča namijenjena djeci ne smije sadržavati prevelike zaplete, kao niti mnoštvo zamršenih odnosa između likova. Isto tako u brojnim pričama za najmlađe čitatelje često se pojavljuju i životinje, biljke ili pak nestvarna bića koja su djeci u toj dobi posebno zanimljiva (Težak, 1989, prema Visinko, 2005).

Visinko (2005) ističe i kako je čitanje priča važno za razvijanje izražavanja u književnosti. Točnije, čestim čitanjem ili pak slušanjem priča djeca će u najranijoj dobi razviti kako jezične, tako i literarne sposobnosti te će biti osposobljena za komunikaciju s drugim ljudima, za druženja i susrete bliskih članova obitelji i prijatelja. Uzimajući u obzir takvo tumačenje, pruža se jasan uvid u to koliko je važno od najranije dobi s djecom čitati, odnosno čitati im kako bi u svom daljnjem životnom razdoblju bili što bolji sugovornici, ali i imali što razvijeniji vokabular.

Jedna od važnijih činjenica dječje priče jest svakako i prilagodba dobi djeteta. Pregledom literature uočava se kako nije nužno svaka slikovnica, knjiga, bajka, basna i

slično, prilagođena određenoj dječjoj dobi, primjerice djeci rane i predškolske dobi. Crnković (1980) navodi kako je bit dječje književnosti prilagodba dječjoj dobi, ali tako da se prate smjernice prema kojima će se prilagoditi. Postoje priče koje mogu čitati djeca i odrasli, ali one priče koje mogu čitati djeca dijele se na dva dijela od kojih je prvi dio onaj namijenjen djeci mlađe dobi, do šeste godine, dok je drugi dio namijenjen djetetu školske dobi ili djetetu koje ima osobni odabir u čitanju knjiga, odnosno samih priča. Uza sve navedeno, okviri dječje priče sadrže narodnu priču, umjetničku priču, prozne tekstove, ali i sve tekstove u kojima se javljaju elementi čudesnog (Crnković, 1980).

Odrastajući, dijete je svakim danom sposobnije shvaćati svijet oko sebe. Samim time, ono uživa u slušanju raznih priča, bile to priče o prirodi ili priče o svakodnevnim temama. Razlog tomu leži u činjenici da su djeca zainteresirana za priče jednostavne radnje i fabule, stvarnih događaja, ali i priče u kojima se često ponavljaju izreke, kao i niz riječi ili pojava stihova. Osim toga, djeca su zainteresirana i za osobne priče, točnije priče u kojima se javljaju čitateljeva iskustva. Svakako je važno takve priče prilagoditi djeci i njihovoj dobi. Osim toga, prilagodba bajki određenoj dobi djeteta jedan je od važnijih čimbenika ponude bajki uopće, ističe Perrow (2010).

Uzimajući u obzir sve navedeno, Crnković (1980) upućuje na to da postoji podjela priča u odnosu na dob, a ona vizualno prikazana izgleda ovako:

Slika 2: Prilagodba dječje književnosti dobi djeteta do četrnaeste godine

0-2 godine života
• slikovnice bez teksta, kratke priče
3-4 godine života
• slikovnice s tekstom, kratke jednostavne priče
4-7 godina života
• razdoblje bajke, dječja poezija
7-8 godina života
• samostalno čitanje bajki i priča
8-10 godina života
• realistične pripovijetke
10-13 godina života
• avanturistički romani, pripovijetke
od 13 godine nadalje
• putopisi, realistična djela

Kao što se vidi iz Slike 2, kreirane prema podjeli koju je naveo Crnković (1980) može se vidjeti tijek prilagodbe i interesa za čitanje određenih vrsta dječje književnosti. Samim time, vidljivo je kako mlađa djeca više vole čitati jednostavnija djela s manje teksta, a više slika, što uključuje slikovnice, dok se ona starija počinju orijentirati na realistična djela, pripovijetke, romane i slično. Uzimajući u obzir takvo tumačenje može se zaključiti i kako djeca odrastajući napuštaju one okvire koji su im zadani te se prepuštaju vlastitoj mašti i kreću u takoreći ozbiljnije sadržaje koje im brojne priče nude. U sljedećim poglavljima bit će detaljnije objašnjeno kako se iz svega navedenog javila terapijska priča kao i sama biblioterapija, te kako ista utječe na razvoj djeteta svojom odgojnom porukom.

Štoviše, postoji i mogućnost drugačijeg pristupa koji se tiče prilagodbe priča dječjoj dobi. Hameršak i Zima (2015) navode kako brojna djela namijenjena dječjoj

populaciji, većinom čitaju odrasli. To su primjerice djela poput *Malog princa* autora Antoinea de Saint-Exupéryja, zatim roman *Hobit* koji je napisao J. R. R. Tolkien te naposljetku, brojni romani o *Harryju Potteru* čija je autorica J. K. Rowling. To su samo neka od onih najpoznatijih djela koja se čitaju diljem svijeta, po namjeni prilagođena djeci, ali prema zanimljivosti i žanru, čitaju ih i odrasli.

Također se i u hrvatskoj književnosti mogu pronaći imena pisaca koji su pisali priče za djecu, ali su ih usvojili i odrasli. Jedno od najpoznatijih imena je svakako Ivana Brlić-Mažuranić djelima *Čudnovate zgođe šegrta Hlapića* i *Priče iz davnine*, ali spominje se i Mate Lovrak djelom *Vlak u snijegu* te August Šenoa i djelo *Kugina kuća*. Uzimajući u obzir takvo tumačenje možemo vidjeti kako se brojna djela svjetskih i hrvatskih autora analiziraju kako bi se zaključilo pripadaju li uopće dječjoj književnosti (Hameršak i Zima, 2015).

Uza sve navedeno, Perrow (2010) navodi neka obilježja priča prikladna određenoj dobi djeteta. Dakle, djeca u dobi od četiri do šest godina pretežito su zainteresirana za bajke i to one koje sadrže brojne izazove ili detalje, koje su radosnog i veselog karaktera te samim time, u kojima nema mnogo tuge. Zatim, djeca u dobi od šest i sedam godina zainteresirana su za priče koje su duže, s podosta detalja i događaja, ali za razliku od mlađih, ona su zainteresirana i za priče u kojima se javlja tuga, patnja i nesreća likova. U pričama za djecu ove dobi izraženije je suočavanje sa zlim likovima i radnjom, a takve priče mogu imati i brojne nagle promjene u fabuli. Zatim, djeci u dobi od osam godina pa nadalje, preporučuje se čitati priče koje su složenije. Isto tako, važno je u toj dobi krenuti čitati i u školi i kod kuće. Priče koje su zanimljive toj dobi djece mogu sadržavati brojne mitove, legende, trenutke pretvorbe i slične motive, ističe Perrow (2010).

3. PRIČA U RAZREDNOJ NASTAVI

„Skrivena želja u svakoj bajci čovjeka uvis penje, u svakoj cvjeta po jedna nada i čeka ispunjenje.” (Crnković, 1980: 24)

Dječja književnost najvećim se dijelom javlja u osnovnoj školi, stoga je od velike važnosti, uzimajući u obzir sve ranije navedeno, vidjeti koje priče u okviru lektirnih naslova nudi Nastavni plan i program objavljen 2006. godine. Ono što je važno istaknuti jest kako je Hrvatski jezik jedan od najvažnijih, najzahtjevnijih i najopsežnijih predmeta u osnovnoj školi. Samim time, sadrži i najveći opseg područja, a to su: početno čitanje i pisanje u 1. razredu, hrvatski jezik, književnost, jezično izražavanje i medijska kultura. Naime, vidimo kako je Hrvatski jezik kao predmet bitan zato što se pojam priče javlja u svakom od ova četiri područja te se isti korelira sa svim ostalim predmetima (Nastavni plan i program, 2006).

Cilj koji pruža Nastavni plan i program vezan je uz osposobljavanje učenika za jezično komuniciranje, dijalog s drugima, analizu književnih djela i tekstova te naposljetku, Hrvatski jezik kao predmet pruža učenicima uvid u cjeloživotno učenje. Isto tako, važna stavka Nastavnog plana i programa su svakako lektire koje su propisane i koje djeca moraju pročitati. Zatim, propisana Nastavnim planom i programom zadaća područja književnosti jest recepcija književnih djela, stvaranje osjetljivosti za književnu riječ kao i čitalačke potrebe, stvaranje navika čitanja, te samim time i stvaranje navike za samostalno čitanje i recepciju književnih djela (Nastavni plan i program, 2006).

Autorice Hameršak i Zima (2015) ističu kako se čitanje knjiga kod kuće javlja ne tako davne 1927. godine, a prvi puta je zakonom propisano 1954. godine. Mnogo smo puta svjedočili tome jesu li obvezni lektirni naslovi nužni te čitaju li ih djeca, stoga se, kroz određeni niz godina nisu ni pojavljivali popisi lektira, već je odabir lektire bio po vlastitom izboru. Kroz taj dugi niz godina pojavilo se preko petsto lektirnih naslova, od kojih se njih dvadesetak javlja na svakome objavljenome popisu. Neki od tih naslova su: *Mali princ* autora Antoine de Saint-Exupéry, *Priče iz davnine i Čudnovate zgode šegrta Hlapića* autorice I. Brlić-Mažuranić, *Vlak u snijegu* autora M. Lovraka, *Junaci Pavlove ulice* autora F. Molnára, *Bambi* autora F. Saltena, *Veli Jože* autora V. Nazora,

Stanari u slonu autora D. Horvatića, *Sadako hoće živjeti* autora K. Brucknera, *Pale sam na svijetu* autora J. Sigsgaarda, *Robinson Crusoe* autora D. Defoea, *Starac i more* autora E. Hemingwayja i drugi (Hameršak i Zima, 2015).

S druge strane, pregledom posljednjeg Nastavnog plana i programa iz 2006. godine uočava se pojava brojnih djela, vizualno prikazana po razredima u sljedećim tablicama:

Tablica 1: Popis lektirnih naslova za prvi razred osnovne škole

Izabрати četiri djela, obavezno prvo	
1.	Jacob i Wilhelm Grimm: <i>Bajke</i> (izbor)
2.	Zvonimir Balog: <i>Male priče o velikim slovima</i>
3.	Grigor Vitez: <i>A zašto ne bi</i>
4.	Ljudevit Bauer: <i>Tri medvjeda i gitara</i>
5.	Sunčana Škrinjarić: <i>Kako sanjaju stvari ili Plesna haljina žutog maslačka</i>
6.	Jens Sigsgaard: <i>Pale sam na svijetu</i>
7.	Ewa Janikowszky: <i>Baš se veselim ili Znaš li i ti ili Da sam odrastao ili Kako da odgovorim</i>
8.	Željka Horvat-Vukelja: <i>Hrabrica ili Zdenko Slovojed ili Slikopriče ili Leteći glasovir ili Petra uči plivati</i>
9.	Sonja Zubović: <i>Kako se gleda abeceda</i>
10.	Ivanka Borovac: <i>Životinjska abeceda</i>
11.	Stanislav Femenić: <i>Idi pa vidi</i>
12.	Svjetlan Junaković: <i>Dome, slatki dome</i>
13.	Jean-Baptiste Baronian: <i>Figaro, mačak koji je hrkao</i>
14.	Ana Đokić-Pongrašić: <i>Nemaš pojma, Grizlijane</i>

Tablica 2: Popis lektirnih naslova za drugi razred osnovne škole

Izabрати pet djela, obavezno prvo	
1.	Hans Christian Andersen: <i>Bajke</i> (izbor)
2.	Ratko Zvrko: <i>Grga Čvarak</i>
3.	Karel Čapek: <i>Poštarska bajka</i>
4.	Carlo Collodi: <i>Pinokio</i>

5.	Alan Aleksander Milne: <i>Medo Winnie zvani Pooh</i>
6.	Dubravko Horvatić: <i>Stanari u slonu</i>
7.	Nevenka Videk: <i>Pismo iz Zelengrada</i>
8.	Nada Iveljić: <i>Nebeske barke</i> ili <i>Pronađeno blago</i> ili <i>Božićna bajka</i>
9.	Želimir Hercigonja: <i>Poštar zeko brzonogi</i> ili <i>Prašnjavko</i> ili <i>Kjel crna labud ptica</i> ili <i>Vodenjak i stara kruška</i>
10.	Andrea Peterlik-Huseinović: <i>Plavo nebo</i> ili <i>Ciconia ciconia</i>
11.	Desa Muck: <i>Anica i sportski dan</i> ili <i>Anica i čarobnica Lili</i>
12.	Ela Peroci: <i>Djeco, laku noć</i> (izbor)
13.	Ivica Bednjanec: <i>Male ljubavi</i>
14.	Mila Željeznjak: <i>Sretne priče</i>
15.	Božidar Prosenjak: <i>Miš</i>
16.	Hrvoje Kovačević: <i>General Kiro miš</i>
17.	Larisa Mravunac: <i>Dječak u zvjezdanim čizmama</i>
18.	Charles Perrault: <i>Bajke</i> (izbor: <i>Vile, Kraljević Čuperak, Mačak u čizmama, Pepeljuga</i> , ili <i>Ljepotica i Zvijer</i> Mme Leprince de Beaumont koja se redovito tiska pod Perraultovim imenom)
19.	Nada Zidar-Bogadi: <i>Sretni cvrčak</i>

Tablica 3: Popis lektirnih naslova za treći razred osnovne škole

Izabrati sedam djela, obavezna prva dva	
1.	Mato Lovrak: <i>Vlak u snijegu</i>
2.	Ivana Brlić-Mažuranić: <i>Čudnovate zgone šegrta Hlapića</i>
3.	Luko Paljetak: <i>Miševi i mačke naglavačke</i>
4.	Vladimir Nazor: <i>Bijeli jelen</i>
5.	Dubravko Horvatić: <i>Grički top</i>
6.	Sanja Polak: <i>Dnevnik Pauline P.</i> ili <i>Drugi Dnevnik Pauline P.</i>
7.	Sanja Pilić: <i>Nemam vremena</i> ili <i>E baš mi nije žao</i> ili <i>Hoću i ja</i>
8.	Stanislav Femenić: <i>Ludi kamen</i>
9.	Hugh Lofting: <i>Pripovijest o doktoru Dolittleu</i>
10.	Nada Iveljić: <i>Šestinski kišobran</i> ili <i>Čuvarice novih krovova</i>

11.	Božidar Prosenjak: <i>Sijač sreće</i>
12.	Gianni Rodari: <i>Putovanje Plave strijele ili Čipolino</i>
13.	<i>Hrvatske narodne bajke</i>
14.	James M. Barrie: <i>Petar Pan</i>
15.	Slavko Kolar: <i>Jurnjava na motoru</i>
16.	Frank Lyman Baum: <i>Čarobnjak iz Oza</i>
17.	Otfried Preussler: <i>Mali vodenjak ili Mala vještica</i>
18.	Elwyn Brooks White: <i>Paukova mreža</i>
19.	Dragutin Horkić: <i>Čađave zgode</i>
20.	<i>Basne (izbor)</i>

Tablica 4: Popis lektirnih naslova za četvrti razred osnovne škole

Izabrati sedam djela, obavezna prva dva	
1.	Ivana Brlić-Mažuranić: <i>Regoč i Šuma Striborova</i>
2.	Mato Lovrak: <i>Družba Pere Kvržice</i>
3.	Anto Gardaš: <i>Duh u močvari ili Ljubičasti planet ili Izum profesora Leopolda ili Bakreni Petar ili Tajna zelene pećine ili Igračke gospođe Nadine</i>
4.	Erich Kästner: <i>Emil i detektivi ili Tonček i Tončica ili Leteći razred ili Blizanke</i>
5.	Hrvoje Kovačević: <i>Tajna ribljeg oka ili Tajne mačje šape ili Tajna tužnog psa ili Tajna graditelja straha ili Tajna zlatnog zuba</i>
6.	Slavko Mihalić: <i>Petrica Kerempuh</i>
7.	Felix Salten: <i>Bambi</i>
8.	Rudyard Kipling: <i>Knjiga o džungli</i>
9.	Nikola Pulić: <i>Ključić oko vrata</i>
10.	Matko Marušić: <i>Snijeg u Splitu</i>
11.	Johanna Spyri: <i>Heidi</i>
12.	Jagoda Truhelka: <i>Zlatni danci</i>
13.	Zlata Kolarić-Kišur: <i>Moja zlatna dolina</i>
14.	Maja Gluščević: <i>Bijeg u košari ili Klopka za medvjedića</i>
15.	Nada Mihoković-Kumrić: <i>Tko vjeruje u rode još</i>
16.	Silvija Šesto: <i>Bum Tomica ili Bum Tomica 2</i>

17.	Zoran Pongračić: <i>Mama je kriva za sve</i>
18.	Hrvoje Hitrec: <i>Eko eko</i>
19.	Istvan Bekeffi: <i>Pas zvan gospodin Bozzi</i>
20.	Sanja Lovrenčić: <i>Esperel, grad malih čuda</i>
21.	Astrid Lindgren: <i>Pipi Duga Čarapa</i> ili <i>Ronja razbojnička kći</i> ili <i>Razmo u skitnji</i>
22.	Zvonimir Balog: <i>Ja magarac</i> ili <i>Pusa od krampusa</i> ili <i>Nevidljiva Iva</i> ili <i>Zmajevi i vukodlaci</i>
23.	Ludvig Jerzy Kern: <i>Ferdinand Veličanstveni</i>
24.	Anton Van de Velde: <i>Neobični doživljaji ptica Sovića</i>
25.	Čečuk, Čunčić-Bandov, Horvat-Vukelja, Kolarić-Kišur: <i>Igrokazi</i>

Kao što se vidi iz Tablica 1, 2, 3 i 4, popisi lektirnih naslova sadrže brojna djela od kojih su neka već ranije spomenuta u ovome diplomskome radu, u ranijim poglavljima, odnosno potpoglavljima. Također, prije popisa svakog od djela možemo uočiti i koliko je lektirnih naslova potrebno odabrati, a koja su obvezna za čitanje. Iz ovog prikaza lektirnih naslova važno nam je vidjeti koje su to priče navedene za djecu, odnosno koje pripadaju dječjoj književnosti, a ranije su spominjane kao jedne od najpoznatijih, primjerice *Čudnovate zgode šegrta Hlapića* I. Brlić-Mažuranić, *Vlak u snijegu* M. Lovraka i slični naslovi (Nastavni plan i program, 2006).

Crnković (1980) ističe kako mnoga djela koja se nalaze na popisu lektire ponekad svojim karakteristikama i ne pripadaju lektirnom popisu, ali isto tako tumači kako je dječja lektira širok pojam te obuhvaća mnoga djela, čak i ona koja nisu nužno vezana uz dječju književnost. Postoje brojna djela poput onih o životinjama, djela vezana uz avanturističku i znanstvenu fantastiku, putopisi i slično koja osim djece vole čitati i odrasli. Međutim, dječja književnost i priče koje istoj pripadaju razlikuju se od priča za odrasle u određenim elementima poput teme, izraza ili književne vrste.

Visinko (2005) u svojoj knjizi *Dječja priča – povijest, teorija, recepcija i interpretacija* donosi rezultate istraživanja provedenog u osnovnoj školi i naglašava kako veliki broj učenika voli čitati priče. Osim čitanja, najzanimljivije im je slušanje priča, kazivanje i gledanje istih, ali u obliku televizijske prilagodbe. Samim time što su zainteresirani za čitanje i slušanje priča, sadržaji koji ih zanimaju u pričama najčešće su

vezani uz humoristične motive, životinjske motive, motive o prirodi, a od likova najzanimljivija su im djeca i životinje. Od ponuđenih djela koja su obvezni pročitati, učenici izdvajaju autore Matu Lovraka s djelima *Vlak u snijegu* i *Družba Pere Kvržice*, Ivanu Brlić-Mažuranić i djelo *Čudnovate zgođe šegrta Hlapića* te Vladimira Nazora i djelo *Bijeli jelen*. Kao što se vidi iz Tablice 3 i 4, ta djela nalaze se na popisu lektirnih naslova. S druge strane, stariji se učenici odmiču od dječje priče i pozornost posvećuju avanturističkim sadržajima. Književna djela uvelike pridonose odgoju i obrazovanju na području književnosti. Nužno je, stoga, ponuditi djetetu što veći izbor književnih djela uz koja će odrastati i koja će ga odgajati, ističe Visinko (2005).

3.1. Odgojna poruka priča

Mnoge priče svojom tematikom i sadržajem šalju brojne poruke od kojih je jedna i ona odgojna. U ovom potpoglavlju pobliže će biti objašnjena odgojna poruka priča. Kao takva, priča pruža djeci veliki izbor sadržaja u kojem će pronaći ono što ih zanima. Samim time, kako ističe Crnković (1980) priče se pišu zbog odgoja koji je najbitniji čimbenik u čovjekovu odrastanju.

Da bi priča slala odgojnu poruku nije dovoljno samo napisati nekoliko riječi, već je bitno dobro promisliti o napisanom, jer kako autor ističe, dječje knjige, odnosno u ovom slučaju priče, umjetnost su služenja riječima. Tako djeca mogu shvatiti život i razne dogodovštine koje se u njemu događaju putem onog što su pročitale. Međutim, priča ne može uvijek biti odgojna ili preuzeti posao pedagogije, stoga je posebno važno da je primjerena i napisana djetetu razumljivim i dobi prilagođenim jezikom (Crnković, 1980).

Ono što je važno istaknuti, piše Crnković (1980), jest činjenica da svako djelo dječje književnosti na neki način odgaja. Dječja književna djela pisana su takvim načinom da ih dijete razumije i shvaća na svoj način. Svako djelo drugačije je priče i sadržaja, i dijete ga drugačije i prosuđuje. Međutim, nužno je zadovoljiti kriterije kojima će kasnije djelo biti shvaćeno. Kriteriji kao takvi odnose se na one literarnog i estetskog karaktera. Samim time, djelo u kojemu je glavna misao vezana za određeni dio odgoja djeteta, mora sadržavati i umjetnički kriterij. Stoga, kao i ostale književnosti,

dječja književnost odgaja u onoj najvažnijoj dobi ljudskog života, a to je u djetinjstvu (Crnković, 1980).

4. TERAPEUTSKE PRIČE

„Neki misle da je svijet sastavljen od atoma... ali ja mislim da je svijet sastavljen od priča.” (Perrow, 2013: XXIII)

4.1. Definiranje terapijskih priča

Mnogo puta smo u svom djetinjstvu, za vrijeme nekih teških situacija, ali i onih sretnih, mogli upitati ili zatražiti od pojedine osobe da nam ispriča neku priču. Kao osobe često imamo potrebu poistovjetiti se s nekime, bila to stvarna osoba ili izmišljeni lik iz bajke. Kako ističe Burns (2005) mnoga djeca, ali i odrasli u pričama pokušavaju pronaći utjehu, uzore, čak i primjere kako se ponašati, kako se nositi s određenim teretom. Takve priče liječe našu dušu, čine nas boljim osobama, te nam pomažu biti boljima nego što već jesmo. Štoviše, čitajući ovakve priče, lakše bismo se nosili sa situacijom ili teretom koji je pred nama (Burns, 2005).

Mnoge priče koje čitamo osmišljene su kao priče u kojima će čitatelji uživati, ali i koje će uvelike utjecati na svačiji život. Iz takvih priča pojedinac započinje oblikovati sebe, svoj identitet i karakter. Takve priče ljude čine snažnijim i ponosnijim u većini situacija. Zajednički naziv ovakvoj vrsti priča glasi terapijske priče (Cattanach, 2008). Pripovijedanje terapijskih priča bezbrojnom broju generacija pružilo je viziju i utjehu, inspiraciju, ali i pouku. Samim time, u vremenima poput današnjih, čitanje zahtijeva nove pristupe i veću predanost posvećuje se upravo čitanju terapijskih priča, okarakteriziranih kao ‘drevna umjetnost’. Dakle, terapijske priče kao takve pomažu u povezivanju i jačanju obiteljskih odnosa, kao i promjeni bilo kakve nevoljkosti koja se događa unutar neke obitelji ili u samom pojedincu (Mellon, 2014).

Svaki tekst, priča, pa čak i jedna jedina rečenica može imati veliki utjecaj na nečije razmišljanje, stav, ponašanje i slično. Mnoge priče, ističe Perrow (2010) mogu izliječiti i ozdraviti nečiju dušu ili stanje. Štoviše, takve priče pružaju i osjećaj nade i hrabrosti u bolje sutra, pri suočavanju s težim situacijama. Slušanjem priča koje utječu na nečije ponašanje postiže se jačanje koncentracije, aktivnog slušanja i razvijanja

mašte. Stoga, definicija terapijskih priča glasila bila bi da su to „priče koje pomažu vratiti izgubljenu ravnotežu ili osjećaj cjelovitosti” (Perrow, 2010: 46).

U knjizi *Iscjeljujuće priče II*. Perrow (2013) ističe kako se terapijskim pričama lako rješavaju problemi s kojima se djeca suočavaju. Samim time, „određene priče mogu djelovati na ponašanje u određenim situacijama ili ga promijeniti” (Perrow, 2013: 4). Isto tako, još u doba grčke vladavine, čitanjem priča s izraženom jasnom porukom i korištenjem raznih knjiga, utjecalo se na nečije zdravlje (Krpan, Klak Mršić, Cej, 2018). Terapijskim pričama kod djece, ali i odraslih razvija se emocionalni pristup, napetost se smanjuje te se povećava osobina kreativnosti (Šimunović, 2001).

Također se javlja i mišljenje kako terapijske priče kao takve pobuđuju u čitatelju želju za ljubavlju, prihvaćanjem jedni drugih, uvažavanjem različitih tuđih mišljenja, kao i želju za čim većim znanjem. Priče koje su terapijskog karaktera zbližavaju ljude i čine ih boljim osobama, povezuju ih s događajima koji se svakodnevno javljaju te stvaraju nova iskustva. Isto tako, terapijskim pričama ispoljavaju se emocije koje se skrivaju u nama samima, ističu autori Kapović Vidmar i Lacovich (2017).

Važnim se smatra istaknuti i svrhu pisanja terapijskih priča. Iste nikako ne smiju uzrokovati osjećaj krivnje. Terapijske priče trebaju pružiti razne načine kojima će se promijeniti nečije ponašanje. Takve priče čitatelju trebaju omogućiti da sam izvuče pouku kao i da sam zaključi ono bitno. Mnogima od nas oduvijek je bilo draže čitati knjigu te sam donositi zaključke, nego već pročitati i imati sve ponuđeno. Ističe se kako je od velike važnosti terapijske priče koristiti u radu s učenicima zato što takve priče djecu ohrabruju, razvijaju maštu i proširuju vokabular, odgajaju ih onako kako to neki drugi medij neće postići (Perrow, 2013).

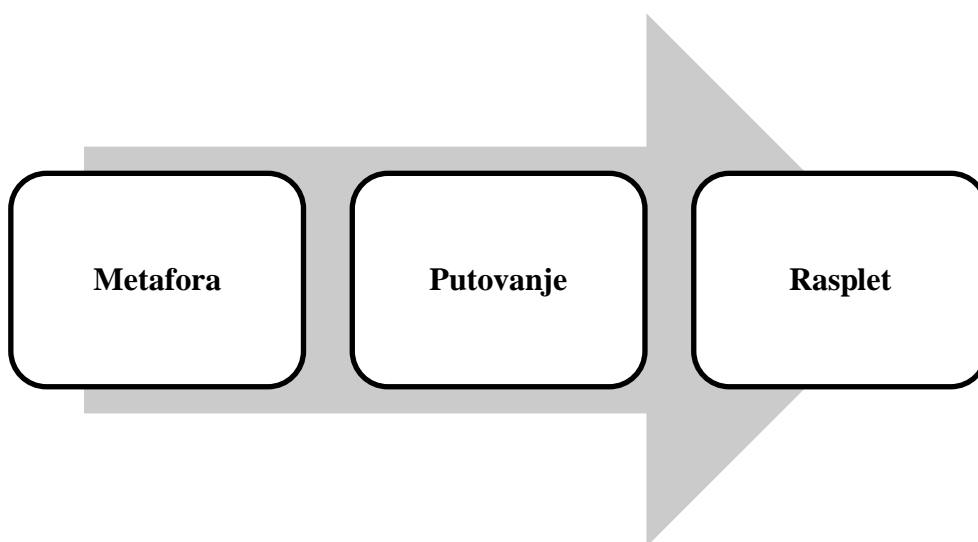
Korištenje terapijskih priča pokazalo se kao dobra tehnika u liječenju djece, posebice one koja su bila zlostavljana ili su doživjela veliku traumu. Upravo takve priče koje su osmišljene za djecu, moraju biti povezane s onim što dijete trenutno proživljava ili je ranije doživjelo. Upravo zbog tog razloga su najčešći glavni likovi u pričama terapijske svrhe djeca, životinje ili mitološki likovi. Primjerice, ako je riječ o zlostavljanom djetetu, glavni likovi priče prikazani su plaho i nježno te su u većini slučajeva to životinje poput zeca, srne, štenaca i slično (Davis, 1989).

Brojni psiholozi slažu se u tome kako priče pomažu sazrijevati jer se kroz ispričanu priču djeca susreću s problemom koji se pripovijeda. Taj problem na nijedan način ne smije stvoriti određenu količinu patnje kod djeteta. Terapeutske priče kao takve dokazuju kako dobro uvijek pobjeđuje zlo. Glavni junaci poput princeza i raznih vojnika u pričama često su važni jer svojim postupcima pružaju primjer djetetu kako se ponašati, kako postupati u određenim situacijama. S druge strane, negativni likovi najčešće su vještice, vukovi, divovi i slične pojave kojih se svi boje (Bucay, 2019).

4.2. Sastavljanje terapeutskih priča

Da bi bile kvalitetno napisane, terapeutske priče sastavljaju se pomoću modela, odnosno trodijelne strukture koja je vizualno prikazana na sljedećem grafu:

Slika 3: Trodijelna struktura sastavljanja terapeutskih priča

Kao što se vidi na Slici 3, odnosno vizualnom grafičkom prikazu, za sastavljanje terapeutskih priča većinom su potrebni navedeni dijelovi, iako ne mora uvijek biti tako. Kako ističe Perrow (2010) pri pisanju terapeutske priče prvenstveno mora biti jasno što se pisanjem takve priče uopće želi postići, koja se poruka želi poslati te koje se djetetove potrebe takvom pričom ispunjavaju. Nadalje, svakako je važno da priča koja ima terapijsku svrhu djetetu ostavlja mogućnost samostalnog zaključivanja i prosuđivanja. U nastavku će biti preciznije objašnjeni dijelovi trodijelne strukture, počevši od metafore.

4.2.1. Metafora

Metafora je, kako ističe Perrow (2010) jedan od najvažnijih čimbenika za sastavljanje terapijske priče. Ista čini vezu između negativne i pozitivne uloge. Negativna uloga predstavlja zapreku, dok je pozitivna uloga vodič putem kojega se ono negativno vraća u svoje prvotno stanje, odnosno postiže se ravnoteža. Za pisanje metafore uzimaju se u obzir djetetu poznate životinje (ptice, kukci, mačke), kao i omiljene igračke, ali se ideja može dobiti i iz djetetove okoline koju čini stan ili kuća u kojoj dijete živi, seoski ili gradski predjeli i slično. Stoga, za metaforu određenoga glavnoga lika neke priče, važno je da isti ima slične osobine djeteta koje priču sluša, odnosno čita (Perrow, 2010).

Štoviše, postoji i mogućnost drugačijeg pristupa, a to je pristup kojim se koriste učitelji kada priču žele podijeliti u razredu ili skupini djece. Tada se, međutim, koristi nastavni plan i program, ali čak i dvorište škole kao i neposredna okolina škole. Također se, i u ovakvom pristupu, prvenstveno prati obilježje skupine djece odnosno razreda, te se sukladno tome uzima u obzir metafora. Primjerice, 'kreštavi' pjev ptica, ali s druge strane, i onaj nježni pjev, može se usporediti s takvim osobinama djece onda kada su ona nemirna ili pak izrazito mirna. Ono što je svakako važno istaknuti jest činjenica kako za sastavljanje priča nije nužno pisati prema određenim pravilima, već promatrajući situaciju koja je ključna u tom trenutku. Ponekad je dobro koristiti se humorom jer tim pristupom djeca kroz smijeh i zabavu nauče nešto novo ili čak, zapamte korisne oblike ponašanja na zabavni način. U nastavku se nalaze slikovni prikazi primjera za metaforu pri kreiranju priča u terapijske svrhe (Perrow, 2010).

Slika 4: Metafore u kreiranju priča

<i>Metafore u kreiranju priča</i>		
<i>Priča</i>	<i>Prepreke, smetnje i napasnici</i>	<i>Pomoćnici, vodičaji</i>
Divovska Sjena (str. 83)	Destrukcija na zemlji, u moru i u zraku; velika stjenovita pećina pjesma: <i>Pohlepa je moja igra, a sila moje ime</i>	Kraljica neba; sova; pjesma ptica; poruke od perja
Mravi i oluja (str. 87)	Velika oluja; pukotine u tlu	Pomažu stabla vrbe; žamci od lišća
Udaraljke (str. 61)	Glasno bobnjanje; „povrijeđene“ udaraljke	Zlatna ptica; Udaraljke; glazbeni sastav
Ne baš savršena kuća (str. 97)	Vratašca u podu; skrivena soba; zaključana bez ključa	Velika škrinja; krevet pokriven perjem; dobro spavanje
Obitelj vombata (str. 129)	Tobolac majke vombata; majčino mlijeko u tobolcu;	Majčino putovanje da pronade hranu; tata vombat; pandže za kopanje; pjesma uz kopanje; novi tuneli
Igralište u moru (str. 134)	Dugački kraci hobotnice	Morski vrt; ribice
Obitelj puževa (str. 163)	Putovanje na drugi kraj vrta; napuštanje udobne posude za cvijeće	Dva doma: udobna rupa u zidu od cigle i udobna posuda za cvijeće; sjajna mjesecina; srebrna staza
Patuljci i zlatne krune (str. 207)	Pohlepni div; mračna pećina	Vretence pjeva pjesmu;
Vučić (str. 181)	Lovčeva zamka	Pjesma vukova koji zavijaju; mudrost vučjeg čopora

Kao što se vidi na Slici 4, preuzetoj iz knjige *Iscjeljujuće priče II.* autorice Susan Perrow, postoji niz primjera kojima se može koristiti ranije spomenuta veza negativne i pozitivne uloge, točnije prepreke i pomoćnika, odnosno vodiča (Perrow, 2013: 18). Sve priče navedene su i u nastavku knjige.

Osim toga, pažnju svakako treba obratiti na odabir metafora, ističe Perrow (2013). Ono što je jako važno, a čega se treba pridržavati svatko tko sastavlja priču jest činjenica da „priča nipošto nije prikladna za dijete ako će ga preplašiti. Priče bi trebale djecu osnažiti i dati im hrabrosti i razumijevanja s kojima će zakoračiti u budućnost, a ne ih plašiti” (Perrow, 2013: 24). Ova nam izjava jasno poručuje kako treba biti oprezan pri odabiru metafora kojima ćemo djetetu poslati određenu poruku priče. Treba uzeti u obzir da metafora kojom ćemo riješiti neki problem ili naviku mora biti učinkovita, imati pozitivno rješenje i svakako biti prikladna dobi djeteta i razvojnom stanju.

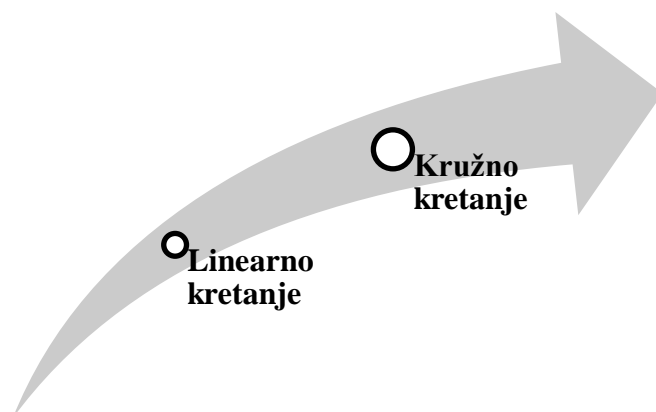
4.2.2. Putovanje

„Putovanje je oblikovni dio strukture terapijske priče” (Perrow, 2013: 25). Pojam putovanja u modelu sastavljanja terapijskih priča predstavlja pojam napetosti koji je potrebno izazvati kako bi se održala pažnja slušatelja. Isto tako, putovanjem se vodi kroz radnju, istovremeno stvarajući određenu neravnotežu ponašanja. Poželjno je kod male djece stvoriti jednostavne događaje s manjom količinom napete radnje, dok je kod priča za stariju djecu poželjno uvoditi napetiju radnju, složenije događaje koji se preklapaju kako priča ide prema svom kraju (Perrow, 2013).

Iz navedenog konteksta također se može reći kako je putovanje jedna vrsta kretanja koja se koristi u priči. Stoga je potrebno osmisliti i naposljetku odlučiti koju vrstu istog se želi postići. Postoje dvije vrste kretanja koje se tijekom kreiranja priče, odnosno nakon odabira metafore mogu upotrijebiti (Perrow, 2013).

Na sljedećem vizualnom prikazu prikazane su navedene dvije vrste kretanja:

Slika 5: Prikaz dviju vrsta kretanja

Kao što se može vidjeti na Slici 5 iznad, odnosno na vizualnom prikazu dviju vrsti kretanja potrebnih za stvaranje priče, može se birati između linearnog kretanja i kružnog kretanja stvaranja priče. Karakteristično za linearno kretanje jest ponašanje koje se nalazi izvan ravnoteže, a potom se vraća u istu. Primjerice, glavni lik na početku priče nema samopouzdanja, ali tijekom događaja je takav, da na samom kraju priče stječe samopouzdanje. S druge strane postoji kružno kretanje koje se od linearnog razlikuje po ponašanju koje je pri samom početku priče u ravnoteži, zatim se tijekom priče više puta naruši, te naposljetku, na kraju priče ponovno uspostavlja normalnu poželjnu ravnotežu. Primjer toga mogao bi biti glavni lik koji tijekom svog života lijepo pjeva, ali nekoliko

puta ružnim postupcima učini našao nekome. Međutim, slijedom događaja taj se isti lik na kraju vraća u svoje prvobitno stanje te uspostavlja poželjnu ravnotežu, ističe Perrow (2013).

S druge strane, osim odabira vrste kretanja, postoji i bilježenje određenog sažetka i čak slijeda događaja koji će predstavljati glavnu misao cijele priče. Naime, riječ je o pristupu kojim se mogu upotrebljavati razne ideje, zatim se može mijenjati smjer priče. Tim se postupkom ulaže mnogo vremena u pisanje i kreiranje priča. Zapravo, takav pristup naziva se i okosnica priče, što izvorno označava vježbu pomoću koje se svatko može baviti pisanjem priča, a glavni cilj takvog pristupa je čitateljima ostaviti slobodan izbor u dodavanju vlastitih detalja, osmišljavanju novih riječi, kao i kreiranja čitave priče, tumači Perrow (2013).

U svojoj knjizi *Bajke i priče za laku noć* iz 2010. godine, Perrow ističe kako se putovanjem gradi napetost pojedine priče, ali tako da se veći broj puta u priči ponavljanje određene radnje, primjerice kao što je situacija u priči *Velika repa* gdje na početku dječak sam pokušava izvući repu, a zatim poziva jednog člana obitelji, pa dolazi treći i tako dalje sve dok radnja ne postigne određenu dozu napetosti. Dakle, kad ne bi postojale ovako kreirane i osmišljene priče, radnja bi bila posve obična i ne bi sadržavala nikakve zanimljivije elemente, navodi Perrow (2010).

4.2.3. Rasplet

Konačno, kao treća stavka trodijelnog modela sastavljanja terapijskih priča javlja se rasplet koji u svom kontekstu predstavlja sklad između situacija, odnosno uspostavlja ravnotežu pojedinih situacija, kao i harmoniju u ponašanjima koja su uzrokovala neuravnoteženost i uznemirenost. Točnije, rasplet kao takav predstavlja kraj nečemu te je vrlo važno o tome promisliti za vrijeme sastavljanja priče zato što on mora biti jasan već pri samom početku čitanja priče. Zapravo, rasplet se mora postići pravilnim dodavanjem metafora kao i napetim slijedom događaja. Ono što se može zaključiti jest činjenica da ako nije jasan rasplet, nikako neće biti jasna i sama priča koja u sebi sadrži metafore i putovanja. Stoga je rasplet kao treća stavka trodijelnog modela

sastavljanja priča vrlo bitan element kojemu treba dati posebnu pozornost, tumači Perrow (2010).

4.3. Biblioterapija

Kao što im i samo ime govori, terapijske priče kao cilj imaju postići određenu vrstu terapije, a u ovom slučaju to se može postići čitanjem istih. Uz pojam terapijske priče usko vezan jest pojam biblioterapije koja predstavlja tehniku kojom se potiče razvoj djeteta, jačaju se njegove govorne sposobnosti, istovremeno se pobuđuju i pozitivne emocije te se kako je već i ranije navedeno, terapijskim pričama rješavaju problematične situacije u kojima se dijete trenutno nalazi (Šimunović, 2001). Pojam biblioterapije javio se još u doba stare Grčke kada su se istom koristili brojni književnici, svećenici, radnici u tadašnjim knjižnicama, ali i učitelji i nastavnici. Isto tako, Sigmund Freud u 20. stoljeću započeo je s uporabom pojma biblioterapije kao sastavnice književnosti u svrhu liječenja. Stoga, biblioterapija je bila prisutna u različitim područjima rada, što znači kako je svojim osobitostima pomogla ljudima koji su se susretali s raznim problemima (Piskač, 2016).

Mnogi spomenuti korisnici biblioterapije čitanjem i ponudom terapijskih priča nudili su pomoć onim ljudima kojima je bila potrebna, kao primjerice muškarcima pri povratku iz Prvog svjetskog rata. Samim time, to je potaknulo širenje biblioterapije na sve institucije poput crkve, škole, razne fakultete. Terapijske priče kao takve imaju cilj potaknuti pojedinca na razmišljanje, kao i činjenicu da pomoću istih svatko može primijeniti stečena znanja, ali i uspostaviti ravnotežu između psihičkih i fizičkih karakteristika života pojedinca. Dakle, biblioterapija kao takva podrazumijeva postizanje praktičnog cilja, odnosno primjene književnosti kao i shvaćanja iste u životu jedne osobe (Piskač, 2016).

Isto tako, pojam biblioterapije podrazumijeva uporabu takvih književnih djela koja će svojim sadržajem poticati emocionalno izražavanje, smanjiti izazvanu napetost, jačati razvijanje kreativnosti te naposljetku, suočavati sa stresom. Tijekom čitanja terapijskih priča važno je ne samo čitati priču, već se u potpunosti uživjeti što znači da će se nakon čitanja moći raspravljati o istoj, komunicirati sa slušateljima i pripremiti se

na onaj način kojim će nerješivi problem izgledati rješivo (Šimunović, 2001). Tijekom čitanja priča važno je uključiti djecu u ono što se događa u priči, u dijelove radnje i u nagađanje događaja. Svakako je važno koristiti se igrom jer su tijekom iste djeca dovoljno koncentrirana i prate što se događa. Takvim načinom čitanja jača se terapijski potencijal i mnoga djeca mogu vidjeti koji su to korisni oblici ponašanja te iste primijeniti u vlastitom životu (Wilson, 2000).

Isto tako, biblioterapijom se smatra korištenje onih knjiga kojima će se pomoći pri rješavanju problema. Korištenjem terapijskih knjiga u biblioterapiji nastoji se odgovoriti na nekoliko pitanja, ali i identificirati neke od problema s kojima se pojedinac susreće. Stoga, biblioterapijom se ukazuje se na to kako pojedinac nije jedini koji se susreće s problemom, kako ne postoji jedno rješenje problema, već ih se može javiti i više, kako može slobodno razgovarati i iznijeti svoj problem, kako je moguće stvoriti konstruktivni plan kojim će se doći do rješenja, kako će se iznošenjem problema ojačati mentalni i emocionalni pristup, kako će se pojedinac osjećati snažnije i samopouzdanije, ali isto tako biblioterapijom se pomaže u razumijevanju drugih i poticanju motivacije za pronalazak brojnih interesa, ističe Forgan (2002).

Bucay (2019) tumači kako se pričanjem bajki i priča već u djetinjstvu pomaže u rješavanju brojnih tegoba i problema, ali i uklanjanju raznih misli koje opterećuju pojedinca. Spomenutom metaforom prilikom sastavljanja terapijskih priča razvija se sposobnost samostalnog opažanja i predviđanja priča. Štoviše, takvim se pristupom jača kreativnost i razvija mašta, čime se omogućuje stvaranje pojedincu svojstvenog stvarnog svijeta. Samim time što su terapijske priče namijenjene otklanjanju raznih problema, iste mogu biti tumačene na posve drugačiji način. Zapravo, terapijske priče kao takve čitatelju nude mogućnost mnogih novih tumačenja vlastite slike svijeta, ističe Bucay (2019).

Korištenjem knjiga, točnije čitanjem, slušanjem ili kazivanjem istih u radu s djecom, moguće je doprijeti do brojnih teškoća s kojima se susreću djeca. Često se korištenjem priča djeci pomaže u otklanjanju svakodnevnih problema samim time što se mogu poistovjetiti s likovima priča. Osim toga, autorice Skočić Mihić i Klarić tumače i kako gotova svaka priča posjeduje terapijski potencijal. Ovisno o njezinoj namjeni, priča može nasmijati, ali i rastužiti čime se naglašava kako se terapijskim pričama

omogućuje doprijeti do onih problema koji su sakriveni duboko u djetetu, ističu Skočić
Mihić i Klarić (2014).

5. PODJELA TERAPEUTSKIH PRIČA

„Jedan val jednog je dana bio tužan i sam pa udri pjesmom da se žali. I sve otada...
pjevaju li, pjevaju svi morski vali.” (Bucay, 2019: 31)

Pregledom potrebne literature za izradu ovoga rada izdvojilo se nekoliko knjiga koje su po svojim obilježjima terapijskog karaktera te će biti ovdje predstavljene. Riječ je o knjigama poznatih autora kao što su Susan Perrow, Jorge Bucay, Gerlinde Ortner, Petra Kapović Vidmar i Mauro Lacovich. Naslovi knjiga navedenih autora glase:

1. Susan Perrow: *Iscjeljujuće priče II.*
2. Susan Perrow: *Bajke i priče za laku noć*
3. Gerlinde Ortner: *Bajke koje pomažu djeci*
4. Gerlinde Ortner: *Nove bajke koje pomažu djeci*
5. Petra Kapović Vidmar i Mauro Lacovich: *7 putovanja – terapijske priče za djecu*
6. Jorge Bucay: *Klasične priče da se bolje spoznaš*
7. Jorge Bucay: *Ispričaj ću ti priču*

U nastavku rada priče će biti podijeljene na one koje imaju određenu namjenu te na one priče koje su pisane za svaku dob. Stoga će, u sljedećim poglavljima, terapijske priče biti podijeljene na one priče koje su namijenjene određenoj skupini djece, dakle, prema ponašanju, te na one koje ne pripadaju takvim skupinama, odnosno namijenjene su svima.

6. TERAPEUTSKE PRIČE NAMIJENJENE ODREĐENOJ SKUPINI DJECE

„Nek' zvone stara zvona, zaboravi savršenstvo jer u svemu se nalazi pukotina, pukotina
kroz koju prolazi svjetlost.” (Perrow, 2010: XVII)

6.1. Susan Perrow: *Iscjeljujuće priče II.*

Susan Perrow poznata je magistra obrazovanja i autorica brojnih priča za djecu. Osim navedenog, Perrow se bavi pripovijedanjem priča na raznim radionicama diljem svijeta, od Kine, Afrike, do Europe i Amerike. Perrow je poznata savjetnica, pedagoginja, a u svome poslu pomaže roditeljima, odgajateljima i učiteljima koji se nalaze u borbi s raznim problemima (Perrow, 2013). U svojoj knjizi *Iscjeljujuće priče II.*, navedena autorica napisala je 101 terapijsku priču. Tim pričama može se pomoći djeci koja se suočavaju s brojnim problemima, kao što su neprihvatljiva ponašanja, nepristojna ponašanja, tjeskoba, manjak samopouzdanja, vršnjački problemi poput zlostavljanja, zadirkivanja, zatim i oni problemi poput nedostatka sna, noćne more, uporaba neprimjerenog vokabulara, mokrenje u krevet i brojni drugi problemi s kojima se susreću djeca (Perrow, 2013). U nastavku rada bit će naveden popis terapijskih priča koje su namijenjene djeci određene skupine ponašanja objavljen u knjizi *Iscjeljujuće priče II.*:

Priče namijenjene agresivnoj djeci

Priče namijenjene tjeskobnoj djeci

Priče namijenjene zlostavljanoj djeci

Priče namijenjene bolesnoj djeci

Priče namijenjene nemirnoj djeci

Priče namijenjene podloj djeci

Priče namijenjene djeci s različitim obiteljskim situacijama

Priče namijenjene djeci sklonoj prigovaranju

Priče namijenjene djeci sklonoj neprihvatanju

Priče namijenjene djeci s manjkom samopouzdanja

Priče namijenjene sramežljivoj djeci
Priče namijenjene djeci sklonoj psovanju
Priče namijenjene djeci s problemima mokrenja
Priče namijenjene tvrdoglavoj djeci.

6.2. Susan Perrow: *Priče i bajke za laku noć*

Susan Perrow u svojoj knjizi *Knjige i bajke za laku noć* objavila je također brojne priče namijenjene određenoj skupini djece. U nastavku rada bit će naveden popis terapeutskih priča koje su namijenjene djeci određene skupine ponašanja:

Priče namijenjene djeci koja plaču zbog dosade
Priče namijenjene djeci sklonoj neiskrenosti i prepredenosti
Priče namijenjene djeci s nedostatkom poštovanja i obzirnosti
Priče namijenjene pohlepnoj djeci
Priče namijenjene nervoznoj djeci
Priče namijenjene lijenoj djeci
Priče namijenjene bučnoj i neposlušnoj djeci
Priče namijenjene djeci sklonoj ozljeđivanju i tučnjavi
Priče namijenjene introvertnoj djeci
Priče namijenjene djeci sklonoj ismijavanju i nasilju
Priče namijenjene djeci koja ne žele surađivati
Priče namijenjene divljoj i nemirnoj djeci
Priče namijenjene djeci s privikavanjem
Priče namijenjene urednoj djeci
Priče namijenjene djeci s noćnim morama
Priče namijenjene djeci s doživljenim traumama
Priče namijenjene djeci koja će dobiti novog člana obitelji
Priče namijenjene djeci sa strahom od odvajanja.

6.3. Gerlinde Ortner: *Bajke koje pomažu djeci*

Gerlinde Ortner autorica je također brojnih terapijskih priča u kojima pomaže roditeljima i djeci u borbi s raznim problemima poput straha, nesigurnosti, raznih konflikata. Knjiga *Bajke koje pomažu djeci* osim djeci namijenjena je i roditeljima koji se nalaze u situacijama kada moraju pomoći djetetu. Na kraju svake priče nalaze se kratke upute za roditelje. U terapijskim pričama Gerlinde Ortner postoji dvadesetak priča kojima će se djeca i roditelji lakše nositi s određenim obiteljskim situacijama. U nastavku slijedi podjela terapijskih priča Gerlinde Ortner:

Priče namijenjene djeci s problemom spavanja

Priče namijenjene djeci s noćnim morama

Priče namijenjene djeci koja se boje psa

Priče namijenjene djeci koja se boje zubara

Priče namijenjene sporoj djeci

Priče namijenjene neurednoj djeci

Priče namijenjene lažljivoj djeci

Priče namijenjene djeci koja psuju

Priče namijenjene neposlušnoj djeci

Priče namijenjene djeci koja grizu nokte

Priče namijenjene djeci koja vrše nuždu u krevet

Priče namijenjene djeci koja mucaju

Priče namijenjene djeci koja ne žele jesti

Priče namijenjene djeci koja ne žele boraviti u vrtiću

Priče namijenjene djeci koja ometaju nastavu

Priče namijenjene djeci sklonoj ruganju drugima

Priče namijenjene djeci nasilnog ponašanja

Priče namijenjene svadljivoj djeci

Priče namijenjene roditeljima koji žele upozoriti dijete na zaštitu okoline

Priče namijenjene djeci koja se suoče sa smrću.

6.4. Gerlinde Ortner: *Nove bajke koje pomažu djeci*

U pričama, odnosno kako im i samo ime knjige govori, bajkama, pomoću situacija u kojima se nalaze glavni junaci, roditelji će moći ispravno reagirati na određene probleme u ponašanju djeteta i uspješno savladavati iste. Kao i u prethodnim trima knjigama, i navedena knjiga autorice Ortner nudi podjelu terapijskih priča te određenu namjenu istih (Ortner, 1999). Stoga, u navedenoj se knjizi javlja sljedeća podjela terapijskih priča:

- Priče namijenjene djeci sklonoj gledanju televizijskih programa
- Priče namijenjene pojavi učenika s teškoćama u razvoju u razredu
- Priče namijenjene djeci koja se boje stranaca
- Priče protiv nasilnog ponašanja
- Priče namijenjene djeci sklonoj trošenju novca
- Priče namijenjene djeci čiji su roditelji otputovali
- Priče namijenjene djeci sklonoj strahu od bolnica
- Priče namijenjene nesigurnoj djeci
- Priče namijenjene razočaranoj i poraženoj djeci
- Priče namijenjene svijesti o spolnom odgoj
- Priče namijenjene djeci čiji se roditelji svađaju
- Priče namijenjene djeci rastavljenih roditelji
- Priče namijenjene djeci samohranih roditelja.

Iz navedenog se može uočiti kako je spektar priča kojima se djeci može pomoći zaista širok te kako se i roditelji trebaju ponašati u takvim situacijama (Ortner, 1999). Priče autorica Susan Perrow i Gerlinde Ortner pisane su tako da je svaka priča namijenjena određenoj skupini djece koja prolaze kroz probleme, neizvjesnosti, nesigurnosti i slično. S preko sto napisanih priča, Perrow i Ortner olakšale su put roditeljima u njihovim nastojanjima i pomoći vlastitoj djeci. Osim roditeljima, priče su namijenjene i odgajateljima. Takve priče djeci su vrlo zanimljive jer se mogu poistovjetiti s glavnim junacima priče i ono što je svakako dobro jest činjenica da se i oni odlučuju na poželjna ponašanja tih glavnih junaka. Razne metafore i čarobni motivi u pričama djecu motiviraju na promjene u svom ponašanju. Međutim, terapijske priče

namijenjene su i odraslima u borbi s problematičnim situacijama svoga djeteta, ali i situacijama u koje su ih, u nekim slučajevima, oni sami doveli (Ortner, 2016).

Knjige u kojima se nalaze terapeutske priče, sadrže i upute za roditelje koji će čitanjem takvih priča jačati odnos sebe i djeteta. Ono što je već i ranije istaknuto, a potrebno je više puta ponoviti, terapeutske priče važne su zato što roditelji čitajući iste, moraju dopustiti da dijete samo dođe do određenog zaključka, a to će učiniti tijekom razgovora i spoznaje o razumijevanju jedni drugih, ističe Ortner (1999).

7. TERAPEUTSKE PRIČE NAMIJENJENE I DJECI I ODRASLIMA

„Godine prolaze i toliko sam puta ispričao ovu pripovijest da više i ne znam sjećam li je se doista ili se samo prisjećam riječi kojima je pripovijedam.” (Bucay, 2019: 9)

Štoviše, postoji i mogućnost drugačijeg pristupa, a to su terapijske priče namijenjene i djeci i odraslima, međutim bez izražene namjene određenoj skupini ponašanja. Od ranije navedenih sedam knjiga, a spomenute su one autorica Perrow i Ortner, sljedeće će biti predstavljene knjige Petre Kapović Vidmar i Maura Lacovicha te Jorgea Bucayja.

7.1. Petra Kapović Vidmar i Mauro Lacovich: 7 putovanja – terapijske priče za djecu

Petra Kapović Vidmar učiteljica je jedne riječke osnovne škole. Koliko je ambiciozna, dokazuje činjenica da je završila Program cjeloživotnog učenja naziva „Priča koja pomaže po Lessac metodi za inkluzivne zajednice” u suradnji s Učiteljskim fakultetom u Rijeci te Centrom za istraživanje djetinjstva. Uz sve navedeno, bavi se pisanjem terapijskih priča u suradnji s Maurom Lacovichem, a prva priča koju je napisala bila je posvećena njenom sinu. Osim toga, napisala je poveći broj priča, a priču naziva *Šalice* prevela je na engleski jezik ranije spomenuta poznata spisateljica Susan Perrow (Kapović Vidmar i Lacovich, 2017).

Profesor i diplomirani psiholog i psihoterapeut, Mauro Lacovich također rođen u Rijeci, bavi se pisanjem terapijskih priča, međutim, mnoge njegove priču nisu napisane, već ispričane te se godinama prenose usmenom predajom. Također se educirao na projektu „Priča koja pomaže po Lessac metodi za inkluzivne zajednice”, gdje je i upoznao spisateljicu Kapović Vidmar, kada započinje njihova suradnja. Lacovich je autor knjige *Ima jedna priča...*, često održava brojne radionice terapijskih priča koje su namijenjene odraslima, ali i stručnim osobama. Osim pisanja, bavi se sviranjem klavira, kuhanjem i vježbanjem (Kapović Vidmar i Lacovich, 2017).

U knjizi *7 putovanja – terapeutske priče za djecu*, autora Kapović Vidmar i Lacovicha, nalazi se sedam terapeutskih priča namijenjenih djeci. Nazivi tih priča glase *Konjic stražar*, *Šalice*, *Metlica kućica spoznalica*, *Most*, *Roza*, *Jednorog i kala* i *Baloni*. Ono što autori Kapović Vidmar i Lacovich (2017) ističu jest kako će u pričama objavljenim u njihovoj knjizi svatko pronaći rješenje za problem u kojem se našao. Nadalje, naglašavaju kako je od izrazite važnosti dopustiti djeci da sama doživljavaju priču na njima svojstven način. Ističu kako svako dijete slušajući priču doživljava istu drugačije, na onaj način koji djetetu odgovara. Osim toga, postoji i drugačiji način shvaćanja priča, a to je crtanje za vrijeme slušanja priče. U navedenoj knjizi ovih autora prije svake priče, ali i u tekstu, nalazi se crtež nekog djeteta (Kapović Vidmar i Lacovich, 2017).

Slika 6: Prikaz crteža i teksta iz knjige *7 putovanja – terapeutske priče za djecu*

Kao što se vidi na Slici 6, priča je popraćena crtežem. Riječ je o priči *Konjic stražar* te je i u crtežu glavni motiv sam konjic. Autori Kapović Vidmar i Lacovich (2017) ističu kako često nakon čitanja priče dijete neće imati potrebu izreći dojmove o pročitanom ili odslušanom djelu. Dakle, takvim slijedom događaja moguća je prisutnost dubljeg promišljanja o pročitanom djelu te je važno djetetu dati vremena kako bi moglo izraziti dojmove.

7.2. Jorge Bucay: *Klasične priče da se bolje spoznaš*

Jorge Bucay argentinski je spisatelj koji se specijalizirao na području psihičkih bolesti. Baveći se psihoterapijom, ali i psihijatrijom, boravio je i radio u brojnim klinikama i ordinacijama, predavao je u školama i knjižnicama. Često je javno nastupao, stoga je osmislio i vlastiti televizijski program. Nakon što je prestao s radom, posvetio se čitanju i pisanju. Njegove su knjige prevedene na dvadeset i četiri jezika i među najpoznatijima i najprodavanijima su diljem svijeta (Bucay, 2019).

Bucay (2019) navodi kako su klasične priče nekada smatrane anonimnim narodnim pripovijestima te su se kroz povijest često prepričavale u raznim dijelovima svijeta. Ono što je karakteristično takvom načinu prenošenja priča, odnosno usmenom predajom, je činjenica da je svaki pripovjedač mogao izmijeniti priču te je prilagoditi trenutnoj potrebi slušatelja. Takve priče, ako su ispričane za djecu, moraju biti njima i prilagođene. U knjizi *Klasične priče da se bolje spoznaš* objavljeno je petnaest poznatih priča koje se prepričavaju od pamtivijeka. Cilj prepričavanja bio je ispričati priče što jednostavnije. Zajedničko svim pričama jesu brojne rasprave i mišljenja. Kako ističe Bucay (2019) u navedenoj knjizi predstavljene su priče u kojima je njegova namjera bila nastojati ih prepričati prema izvornoj verziji. Većina priča mitološkog je ili biblijskog karaktera, porijeklom su legende ili pripovijetke koje potječu još iz najstarijih civilizacija.

Priče koje je Bucay nazvao klasičnim su sljedeće: *Ružni pačić*, *Pepeljuga*, *Leteći slonić Dumbo*, *Crvenkapica*, *Eros i Psiha*, *Svirač iz Hamelina*, *Priča o Adamu i Evi*, *Hrabri krojač*, *Pinocchiove pustolovine*, *Ivica i Marica*, *Mala sirena*, *Carevo novo ruho*, *Snjeguljica i sedam patuljaka*, *Legenda o Odiseju*. Priče kao takve poznate su i svatko ih samostalno može prepričati. Međutim, ono što se posebno naglašava jest činjenica da terapijske priče, kakve god bile, nije potrebno mijenjati. Dakle, važno je u takvim pričama namijenjenima djeci, ne izostavljati niti nasilne prikaze, samim time što su isti prikaz stvarnoga života. Kroz takve priče, djeca će se znati nositi sa svim nedaćama koje pruža život (Bucay, 2019).

7.3. Jorge Bucay: *Ispričat ću ti priču*

Ispričat ću ti priču naziv je još jedne knjige autora Bucayja u kojoj su ispričane brojne priče, a koje nisu namijenjene samo djeci. Karakterističnost ovih priča jest činjenica da potječu iz različitih kultura diljem svijeta. Bucay ih je prepričao i dao im jedinstven karakter. Glavni junak ove knjige mladić je po imenu Demian koji dolazi na razgovor psihoterapeutu. Tijekom razgovora, psihoterapeut mu ispriča brojne priče, od grčkih mitova, do japanskih priča, sve do priča porijeklom iz Europe. Knjiga *Ispričat ću ti priču* okarakterizirana je optimizmom i svrha joj je pomoći svakome tko se nađe u ponekoj teškoj situaciji. Priče nisu poznate kao u ranije navedenoj knjizi *Klasične priče da se bolje spoznaš*, već su sakupljane od raznih autora (Bucay, 2017).

8. KNJIŽEVNOSTILSKA OBILJEŽJA PRIČA

„Pričo, pričo, što dođe nek' dođe, što ode nek' ode...” (Perrow, 2010: 262)

Cilj ovog rada jest prepoznati književnostilska obilježja ne samo priča i bajki, već i terapijskih priča kako bi se uopće moglo odgovoriti na pitanje pripadaju li i na koji način terapijske priče korpusu dječje književnosti. U nastavku rada bit će predstavljene osnovne karakteristike dječje književnosti, a zatim i definiranje književnostilskih obilježja terapijskih priča.

Kada se govori o dječjoj književnosti, istoj pripadaju djela namijenjena djeci od treće do četrnaeste godine, koja po svojoj formi odgovaraju osobinama dječje književnosti. Djela koja pripadaju dječjoj književnosti dijele se na ona djela koja pripadaju dječjoj poeziji, priči, bajci, romanu ili pripovijetci za dijete. S druge strane, dječjoj književnosti pripadaju romani i pripovijetke o životinjama, djela s tematikom prirode, avanturistički romani, povijesni romani, putopisi i znanstveno-popularna literatura. Međutim, neka djela nisu uvijek namijenjena djeci, već su ih prisvojili i odrasli koji se tijekom čitanja vrlo lako mogu prisjetiti vlastitog djetinjstva (Crnković, 1980).

Hameršak i Zima (2015) naglašavaju kako se pripadajuća djela dječje književnosti, u ovom slučaju priče ili bajke, dijele na umjetničke, evolucijske i terapijske. Samim time, takve priče sadrže elemente nesvakidašnjih i maštovitih događaja i pustolovina. Umjetničke su se priče donedavno smatrale ključem dječje književnosti. Isto tako, bajke ili priče pripadaju psihoanalitičkom pristupu i tumače se kao ključ za rješenje brojnih prijepora između pojedinca i društva ili svakoga ponaosob. Osim toga, naglašeno je kako se u mnogim pričama javlja tzv. ‘terapijski ključ’ koji predstavlja vezu između djece i bajki, odnosno priča. Točnije, terapijski ključ u pričama označava onaj dio dječje književnosti koji je vezan uz djetetove osjećaje i stavove prema djelu. Tijekom čitanja takvih djela, djeca razrješuju brojne strahove te će samim time razriješiti i nastali problem.

Dječja književnost sastoji se od onih djela u kojima su često žanrovi vezani uz priče o motivima životinja, priče s kojekakvim upozorenjima i brojne dječje pjesmice

(Hameršak i Zima, 2015). Također je važno istaknuti kako se pojmovi bajke i priče često smatraju međusobno zamjenjivima i samim time, bajka se percipira poput priče u kojoj je sve moguće (Hameršak i Zima, 2015).

Štoviše, postoji mogućnost i drugačijeg pristupa kojim se sagledava pojam i priče i bajke. Priča kao takva nadređeni je pojam te sadrži svoje podvrste, a to su bajka, fantastična priča i pripovijetka. Pripovijetka i priča razlikuju se po elementima čudesnog, koji u pripovijetci ne postoje. Međutim, iako postoji razlika, u brojnim tekstovima književnokritičkog karaktera javlja se termin priče, ističe Visinko (2005).

8.1. Književnostilska obilježja priča

Razmatrajući elemente dječje književnosti, odnosno dječje priče, važno je istaknuti elemente interpretacije priče. Interpretacijom se književnoumjetnički tekst stavlja na novu razinu. Točnije, kako je isti po svojim obilježjima slojevit i dinamičan, otvara se mogućnost potpuno drugačije komunikacije između čitatelja i slušatelja. Kvalitetnom, ali ujedno i drugačijom, zanimljivom interpretacijom može se postići posve nova motivacija za čitanje djela. Takva interpretacija priče može biti prožeta raznim tipovima zadataka, postavljanjem brojnih pitanja, predviđanjem zaključaka, određivanjem ciljeva. Isto tako, igra kao takva najbolji je izbor motivacije (Visinko, 2005).

Hameršak i Zima (2015) naglašavaju podjelu književnosti na nekoliko žanrova, a to su epika, lirika i drama. Isto tako, dječjoj književnosti pripadaju ona djela koja sadrže motive o djetinjstvu, o životinjama ili raznim pustolovinama, kao što je i ranije spomenuto. S obzirom na to da se u drugom poglavlju ovog rada, odnosno potpoglavlju 2.2. govori o različitim nazivima priča, a jedan od njih je i bajka, koja je bitna i u ovome radu zbog navedenih djela vezanih uz terapijske priče, u nastavku rada će biti navedena neka obilježja bajki kako bi se kasnije uspješno analizirale terapijske priče.

Uzimajući u obzir sve navedeno, u Nastavnom planu i programu iz 2006. godine, nalazi se, već u ovom radu ranije spomenuta, podjela nastavnog predmeta Hrvatski jezik na nekoliko područja, a to su početno čitanje i pisanje u 1. razredu, hrvatski jezik, književnost, jezično izražavanje i medijska kultura. Dobrom i

kvalitetnom interpretacijom priče objedinjuju se sva područja, ističe Visinko (2005). Pritom dodaje, kako je također ključ dobre interpretacije priče i doticaj s lingvostilističkim pristupom što znači da se unutar istog razmatra suodnos sljedećih elemenata počevši od izraza i sadržaja, teme, motiva, tijeka radnje, ideje, likova, pojavnosti likova, do ponašanja koje se javlja, kao i jezik kojim je tekst pisan te naposljetku vokabular, sintagma i rečenične strukture. Osim toga, autorica ističe kako mnoge priče čitateljima pružaju mogućnost recepcije brojnih obavijesti kao što su estetske, literarne, jezične, ali i one vezane uz interpersonalne i intrapersonalne odnose. Slušanje, čitanje i kazivanje priča pružaju sve navedeno, što djeci pomaže u razvijanju govora i izraza (Visinko, 2005).

8.2. Književnostilska obilježja bajki

Bajke kao takve jedne su od najstarijih priča ili kako ih autorice Hameršak i Zima (2015) nazivaju ‘priče iz davnina’, stoga ih se katkad poistovjećuje s pojmom priče. Bajke se već stoljećima prenose usmenim putem, odnosno tradicijom i narodnom predajom te pripadaju brojnim zapisima tzv. usmene književnosti. Međutim postoje spisatelji poput braće Grimm koji su bajke zapisivali, stoga se iste mogu nazvati i autorskim tekstovima, a ne samo zapisima usmene književnosti. Zbog toga bajke kao takve okarakterizirane su kao klasične bajke (Hameršak i Zima, 2015).

Hameršak i Zima (2015) navode značajke bajki i ističu kako su iste „priče u kojima je zbivanje, tijek stvari tako uređen da potpuno odgovara našem apsolutnom shvaćanju ‘dobrote’ i ‘pravednosti’, odnosno našem očekivanju svijeta kakav bi trebao biti” (Jolles, 2002: 202-229, prema Hameršak i Zima, 2015: 251). Autorice u knjizi *Uvod u dječju književnost*, navode zaključak autora Stjepka Težaka objavljenog 1969. u knjizi *Interpretacija bajke u osnovnoj školi* te naglašavaju kako je bajka svaka priča koja svojim vrijednostima označava sliku svijeta u kojemu je sve moguće. Osim toga, naglašeni su irealni i nadnaravni elementi bajki, odnosno priča (Hameršak i Zima, 2015: 251, prema Težak, 1969).

Crnković (1980) naglašava kako se djeca ponajprije susreću s bajkom kao književnom vrstom i pamte ju zauvijek zbog jakih tragova koje ostavlja. Čitajući bajke,

dijete upoznaje sve ono što se godinama stvaralo i prenosilo s generacije na generaciju. S obzirom na to da u svijetu postoji mnoštvo primjera bajki kao i tiskanih izvora istih, smatra se potrebnim uvrstiti bajke u dječju književnost. Nasuprot brojnim uvjerenjima o štetnosti bajki za djecu, postoje argumenti koji svakako osporavaju takve tvrdnje. Bajka kao takva korisna je za poticanje mašte, razvijanje iste i osnaživanje. Osim toga, djeci bajka nije nametnuta, već sami pokazuju interes za čitanjem, slušanjem ili kazivanjem takvih djela. Isto tako, čitanjem bajki upoznaje se i poneka vrsta umjetnosti, jer bajke kao takve umjetničko su djelo. U mnogim bajkama prikazano je kako dobro uvijek pobjeđuje zlo, kao što je i ranije navedeno, što pozitivno utječe na dijete tijekom čitanja, ističe Crnković (1980).

Motivi koji se javljaju u bajkama često su određenog podrijetla i dolaze iz raznih krajeva. Neki motivi preuzeti su iz susjednih krajeva i čvrsto su ukorijenjeni među one vlastite. Najčešći motivi u bajkama su:

- natprirodni protivnici (vještice, divovi, ljudožderi...)
- natprirodni pomagači (vile)
- čarolije i čuda (čarobni predmeti, lijekovi...)
- ljubavni odnosi (oslobođenja voljenih osoba, izlječenja istih)
- traganja
- vjernost (između supružnika, prijatelja...)
- dobra i zla rodbina (nevjernost članova obitelji, zle maćehe)
- više sile (bog, istinitost, želje)
- drugačiji svijet (raj, pakao)
- realističke teme (zagonetke, savjeti) (Crnković, 1980).

Osim navedenih motiva, Crnković (1980) ističe i mnoge druge kao što su pametni i oni manje pametni ljudi, razna natjecanja, pobjede i porazi, prijevare, brojne krađe i lopovluk, zavođenja, preljubi, zle osobe kao i bolesti poput gluhoće, sljepoće, zatim lijenost, nadmudrivanje i slični motivi koji se često javljaju u bajkama. Brojni motivi grčkog su porijekla, perzijskog, irskog, ruskog, indijanskog i crnačkog što ukazuje na to kako se od davnina pa sve do danas u bajkama prožimaju razna žarišta čime se dokazuje kako bajka pronalazi i najmanji put koji spaja jedan dio svijeta s drugim (Crnković, 1980).

Govoreći o strukturi bajki i priča često se javlja pojam 'in medias res' koji označava trenutni početak radnje. Osim toga, početak bajke najčešće započinje istim riječima poput: „bilo jednom”, kao i završetak. U bajkama se često javlja isti broj, najčešće 3. Ponavljaju se isti izrazi i fraze, katkad i više istih rečenica. Ono što je gotovo svim bajkama zajedničko jest činjenica da su junaci, heroji i svi pozitivni likovi u bajkama nagrađeni princezama, kraljevnama i sličnim djevojkama. Osim svega navedenog, u bajkama se najčešće na okrutan način kažnjavaju zli ljudi. Također je česta pojava čudesnih elemenata kroz priču (Crnković, 1980).

Što se značajki bajki i priča tiče, važno za istaknuti jest kako su specifične po svojoj kompoziciji i strukturi u kojoj se isprepliću ideje, likovi, emocije i brojna jezična sredstva. Pojedininim je bajkama jasan redosljed događaja kao i sama funkcija, dok se u drugim bajkama ta funkcija mijenja. Često se likove u bajkama ne opisuje, već samo imenuje, a radnja u priči se ostvaruje djelovanjem i aktivnošću glavnih junaka. Poneki motivi, poput predmeta, uvijek su jednakih boja, crvene, bijele i crne i bakrenog, srebrnog ili zlatnog materijala. Osim toga, odnos fantastičnog i realnog u bajci je prikazan u jednoj dimenziji, što je prihvaćeno i očekivano i čitatelju i slušatelju bajki, ističu Hameršak i Zima (2015).

Brojne se stilske figure javljaju u bajkama i kao takve prihvaćene su i nimalo neočekivane. Svojim osobitostima upotpunjuju radnju priče i daju joj poseban doživljaj. Primjerice personifikacija kao takva označava davanje ljudskih osobina biljkama i životinjama. Stoga, ako se u bajci javi lik vuka koji nešto govori, to neće nikoga začuditi jer je već godinama bajka prožeta takvim likovima, ali i na takav način prihvaćena (Hameršak i Zima, 2015).

9. ANALIZA KNJIŽEVNOSTILSKIH OBILJEŽJA TERAPEUTSKIH PRIČA

U ovom poglavlju bit će analizirana djela autora spomenutih u 6. i 7. poglavlju. U analiziranim djelima polaziti će se od prethodnih obilježja priča i bajki, odnosno od motiva koji se javljaju u djelima. Analizom će biti prikazana struktura djela, analiza likova, glavnih i sporednih, pojava čudesnog, pojava stilskih figura poput personifikacije, započinje li priča klasičnim riječima ‘jednom, bilo jednom, davno’ i slično, kao i odnos fantastičnog i realističnog te naposljetku, motivi koji se javljaju u priči. Najprije će ukratko biti prepričana fabula, a zatim navedena obilježja priče.

9.1. Analiza priče *Divovska sjena* autorice S. Perrow

Divovska sjena terapeutska je priča iz knjige *Iscjeljujuće priče II.* autorice Susan Perrow. Nalazi se u kategoriji onih terapeutskih priča koje su namijenjene skupini djece određenog ponašanja. Ista je namijenjena djeci koja osjećaju tjeskobu, nesigurnost i često su plašljiva. Karakteristično pričama autorice Susan Perrow, prije gotovo svake priče piše kada je nastala i zašto. Priča o Divovskoj sjeni nastala je u doba velikih potresa koji su pogodili Haiti i Novi Zeland, zatim izljev nafte u Meksičkom zaljevu, strašni požari u Australiji te druge prirodne katastrofe koje su pogodile Zemlju. Brojna djeca ostala su bez svojih domova, prestrašena i zabrinuta zbog navedenih globalnih kriza. Perrow (2013) ističe kako ovim pričama želi pomoći svim učenicima školske dobi ovom terapeutskom pričom.

Divovska sjena započinje riječima: „Jednom, u ne tako dalekoj prošlosti,...” (Perrow, 2013: 83). Dakle, već u samom početku javlja se prvo obilježje bajke prikazano ovakvim početkom. Kao što joj samo ime govori, *Divovska sjena*, u priči je glavni lik div, koji je okarakteriziran kao: „najjače, najveće i najstrašnije stvorenje” (Perrow, 2013: 83). Samim time, već u početku jasno se uočava kako div pripada negativnoj skupini likova koji u nastavku priče plaši stanovnike. Sljedeći lik koji se javlja naziva se Kraljica Neba koja je: „živjela visoko u svom srebrnom dvorcu iznad oblaka, u svojoj dugoj haljini svih duginih boja, zabrinuta...” i pripada skupini

pozitivnih likova koji žele pomoći spriječiti Divovsku sjenu u plašenju svih stvorenja na Zemlji. Kraljica Neba prijateljica je svim bićima na Zemlji, posebice pticama, kako je navedeno u priči: „posvuda oko nje bile su okupljene ptice: ptice iz svih dijelova svijeta, ptice svih boja i veličina, ptice s kopna i ptice s mora, dnevne ptice i noćne ptice”, stoga šalje ptice koje pomažu otkriti i nadvladati slabosti Divovske sjene. Kada pošalje ptice u sve krajeve svijeta, one pjevaju pjesmu protiv diva: „Snaga zajedništva, snaga brižnosti, može nadvladati silu sebičnosti”. Nakon što pjesmu pošalju po cijelom svijetu i pošalju je do ljudi, zajedničkim snagama uspiju pokolebati diva i pobijediti ga (Perrow, 2013: 83-85).

U navedenoj se priči javljaju glavni likovi Divovska sjena i Kraljica Neba. Divovska sjena negativan je lik kojeg Kraljica Neba pomoću ptica pokušava pobijediti kako više ne bi plašila stanovnike. U ovom dijelu vidimo obilježja bajke, a to su karakterističan početak bajke, davanje ljudskih osobina životinjama, pobjeda dobra nad zlom, kao i uporaba fantastičnih elemenata, samim time što se realna situacija pokušava riješiti fantastičnim silama. Ova priča šalje jasnu poruku onoj djeci pogođenoj prirodnim katastrofama u nastojanju da shvate kako će svaka loša nedaća proći zajedništvom i brigom svih ljudi. Motivi koji se javljaju u ovoj priči su natprirodni protivnici i pomagači.

9.2. Analiza priče *Tri posude* autorice S. Perrow

Tri posude također je terapijska priča koju je napisala i objavila autorica Susan Perrow u knjizi *Iscjeljujuće priče II*. Nalazi se u skupini priča namijenjenih djeci koja ometaju nekoga u svojoj okolini, koja se osjećaju nemirno ili se pretjerano uzbuđuju oko raznih stvari i pojava, kao i ljudi. Perrow (2013) ističe kako je priča osim djeci svakako namijenjenima i odraslima, posebno u onim situacijama kada smo izrazito usredotočeni na obavljanje nekog zadatka i potreban nam je mir i koncentracija.

Tri posude priča je o trojici muškaraca koji žele oženiti djevojku čija majka za nju traži dobrog muža. S obzirom na to kako je djevojka najljepša u selu, svi mladići žele biti njezinim mužem. Međutim, samo jedan to može učiniti i to tako što majka ima zadatak za tri muškarca od kojih će jedan, ako ga uspješno izvrši, postati mužem

njezinoj kćeri. Prvi muškarac koji je krenuo s izvršavanjem zadatka u kojemu mora donijeti punu posudu vode, nije uspio u tome jer ga je ometala zlatna ptica pjevajući mu i govoreći kako mora slušati samo nju. Slušajući pticu, muškarcu je posuda ispala i nije izvršio zadatak. Isto se dogodilo i drugom muškarcu. Treći muškarac dobio je također isti zadatak kao prethodna dvojica, međutim on ga je uspio riješiti. Iako ga je ptica ometala pjevajući mu i govoreći, muškarac se nije obazirao, te je uspio donijeti punu posudu vode do djevojčine kolibe. Djevojka i mladić živjeli su sretno te im je pripremljena velika gozba na kojoj im je pjevala zlatna ptica.

Priča o tri posude koje zapravo predstavljaju tri muškarca, započinje klasičnim uvodom riječima: „Bila jednom žena...”. Ono što se na samom početku može primijetiti jest simbolika broja tri koja je navedena kao jedno od specifičnih obilježja bajke. U priči se javljaju likovi: žena, djevojka, mladići i ptica. Lik djevojke je okarakteriziran kao: „najljubaznija, najdarežljivija i najljepša djevojka u selu”. Njezina majka odlučuje pronaći muža koji će: „znati vrijedno raditi, biti vjeran svojim obećanjima i s ljubavlju se odnositi prema svojoj ženi.” Zlatna ptica koja se javlja u priči ometa mladiće tijekom obavljanja njihova zadatka govoreći im: „Slušaj me, samo mene slušaj... ja sam zlatna ptica, samo me slušaj” te ona tijekom priče predstavlja osobine zlog lika. U priči se javljaju motivi ljubavnih odnosa i vjernosti. Isto tako, u priči se vidi kako ptica ima osobine ljudi, što je posve karakteristična pojava bajki. Dakle, time se javlja i odnos fantastično-realistično, odnosno zlatna ptica pjeva i govori. Osim toga u priči se javlja ponavljanje rečenica, primjerice: „Mladić se zaustavio i slušao pticu, a zdjela mu pala s ramena na zemlju i razbila se.” kao i: „Dobio je glinenu posudu koju je trebao odnijeti do zdenca i napuniti vodom. Ako želi proći test, mora donijeti posudu s vodom cijelu do kolibe,...”. Iste se rečenice javljaju nekoliko puta u priči. Priča ima sretan kraj što je također karakteristično obilježje bajke (Perrow, 2013: 140-141).

9.3. Analiza priče *Zvezdana jabuka* autorice S. Perrow

Zvezdana jabuka terapijska je priča autorice Susan Perrow koju je objavila u svojoj knjizi *Bajke i priče za laku noć*. Priča je također namijenjena onoj skupini djece specifičnog ponašanja, u ovom slučaju djeci koja plaču jer ne znaju čime bi se bavila i

dosadno im je. Kao i u prethodno spomenutoj knjizi, i u ovoj se prije same priče nalazi kratak uvod u istu. Priča o zvjezdanoj jabuci nepoznatog je podrijetla te ju Susan Perrow objavljuje zbog dobrog primjera svim roditeljima koji imaju problem s plačljivim djetetom (Perrow, 2010:99).

Priča *Zvjezdana jabuka* započinje razgovorom između dječaka i majke koji poželi raditi nešto što još nije. Majka mu zadaje zadatak u kojemu mora otići duž livade, pored kuće, skroz do brežuljka gdje će pronaći malu kućicu crvene boje koja nema ni prozore ni vrata, a u kojoj se sakriva zvijezda. Dječak odluči otići, ali ne uspijeva pronaći kućicu. Na putu susreće farmera kojeg upita gdje može pronaći kućicu. Farmer mu ne može pomoći te ga pošalje k baki. Baka mu također nije mogla pomoći, stoga ga je uputila vjetru koji zna sve tajne. Kada je dječak susreo vjetar, upita ga može li mu pomoći potražiti crvenu kućicu bez prozora i vrata, u kojoj se sakriva zvijezda. Vjetar mu pomogne, uputi dječaka do vrha brežuljka i ondje mu pokaže crvenu jabuku s peteljkom. Dječak je nožićem prereže, te između polovica jabuke ugleda zvijezdu. Potom otiđe svojoj kući kako bi jabuku pokazao majci.

U terapijskoj priči o zvjezdanoj jabuci prva rečenica označava početak radnje riječima „Nekoć davno...” što označava obilježje bajke. U priči se javljaju likovi dječaka, majke, farmera, bake i vjetra. Vjetar kao takav poprima ljudske osobine što je u bajkama jedna od specifičnosti. To dokazuje i rečenica: „Vjetar se nasmija i otrgnu jabuku s grane i ona pade u travu.” U priči se ne javljaju negativni likovi, svi svojim savjetima pomažu doći do određenog cilja, što označava motiv realistične teme. Međutim, svakako se u priči o dječaku i potražnji kućice javljaju elementi fantastičnog upravo u trenutku kada vjetar hodajući dolazi do dječaka i nasmije mu se, a zatim i oni trenutci u kojima se u jabuci skriva zvijezda. Isto tako, jabuka je crvene boje što je jedan od motiva bajke. Zatim, javlja se i obilježje priče u kojoj se ponavlja ista rečenica više puta, a glasi: „Možeš li mi reći gdje bih mogao naći malu crvenu kuću, na njoj nema ni prozora ni vrata – malu kuću u kojoj se skriva zvijezda?”. Tim ponavljanjem postiže se dojam napetije radnje kao i činjenica da dječak ispituje više ljudi što možemo povezati s pričom *Velika repa*. I u ovoj priči nema naznaka nesretnom kraju, već dječak sretan i zadovoljan odlazi svojoj kući s malom jabukom u ruci (Perrow, 2010: 99-101).

9.4. Analiza priče *Vilenjaci i postolar* autorice S. Perrow

Vilenjaci i postolar terapeutska je priča autorice Susan Perrow objavljena u istoj knjizi. Kao i sve dosad navedene priče, *Vilenjaci i postolar* pripada skupini priča namijenjenoj djeci koja proživljavaju noćne more. U uvodnom dijelu priče nalazi se kratki uvid i objašnjenje priče. Naime, ista je napisana zbog nade u bolje sutra i vjere u pobjedu nad nezamislivim. Priča se preporučuje čitati navečer prije odlaska na spavanje (Perrow, 2010).

Glavni likovi priče *Vilenjaci i postolar* su postolar i njegova supruga koji su živjeli dosta siromašno i nisu imali mogućnosti proizvoditi nove cipele. Međutim, svake večeri kada bi otišli na spavanje, u postolarovoj radionici dogodilo bi se nešto što bi postolara i suprugu ujutro iznenadilo. Svakoga jutra na stolu radionice dvoje supružnika dočekalo bi nekoliko pari cipela. Postolar je bio presretan jer je mogao prodati iste, i početi s proizvodnjom drugih. Jednu večer, postolarova supruga odlučila je da će prije spavanja gledati kroz prozor što se događa u radionici. Svake večeri u radionicu su dolazila dva čovječuljka, bez odjeće na sebi, bosih nogu. Vrijedno su radili čitavu noć i izradili nekoliko pari cipela. Postolar i supruga odlučili su čovječuljcima darovati par hlačica i majčica koje je supruga isplela u znak zahvalnosti. Jedne večeri, prije spavanja, su im odjeću ostavili na stolu. Čovječuljci su isprobali odjeću i bili presretni te otišli i nikad se više nisu vratili, a postolar i supruga nastavili su svoj život sretniji no ikad.

Navedena priča započinje riječima: „Živio jednom...” što označava specifični početak gotovo svake bajke. Glavni likovi bajke su postolar, supruga i dvoje čovječuljaka. U priči se isprepliće odnos realnog koji predstavlja siromašan život dvoje supružnika i fantastičnog koji označava dvoje čovječuljaka, odnosno vilenjaka. U priči nema zlih likova, te je dobro samo po sebi naglašeno kroz likove dvoje čovječuljaka. U priči se javlja ponavljanje nekoliko dijelova, poput pjesme koju su čovječuljci pjevali: „Povuci konac, napravi na cipeli šav, dobro zategni da bude jako prav, čarobni prsti, vatru potpriste, prvo je desno, pa lijevo usmjerite.” Naime ovi stihovi ponavljaju se tri puta, što također označava obilježje bajke. Nadalje, javljaju se motivi nadnaravnih pomagača (vilenjaci) i motivi čarolije čuda odnosno čarobnih predmeta kojima su se čovječuljci koristili. Ova bajka završava sretno kao i mnoge druge (Perrow, 2010: 224-227).

9.5. Analiza priče *Morska sirena* autorice G. Ortner

Priča *Morska sirena* jedna je od terapijskih priča koju je napisala Gerlinde Ortner u svojoj knjizi *Bajke koje pomažu djeci*. Nalazi se u skupini terapijskih priča namijenjenih određenoj skupini djece, u ovom slučaju one djece koja se boje zubara. Priča je popraćena i crtežima, u ovom slučaju crtežima male sirene.

Priča o morskoj sireni započinje opisom morske vile koja je silno željela biti ljudsko biće, a s obzirom na to da je bila morska sirena, žalostila se i tugovala. Sve morske životinje htjele su joj pomoći. Jednom dok je morska sirena plakala, došao je glasnik dobre vile i rekao da će joj ispuniti tri želje kako bi ponovno bila sretna. Prva želja bila joj je postati ljudskim bićem, druga živjeti daleko od mora, a treća biti voljena od strane svih ljudi. Glasnik joj je ispunio sve želje i sirena je postala ljudsko biće. Bila je oduševljena svojim novim životom, svim ispunjenim željama sve dok je jednog dana nije počeo boljeti zub. Sirena je bila tužna i poželjela je svoj stari život. Međutim, prijateljica Kristina odlučila ju je odvesti zubaru, ali prije toga joj je kroz igru pokazala kako izgleda boravak kod zubara. Iako se isprve bojala, morska sirena je pristala otići s prijateljicom zubaru kako bi joj popravio zub. Nakon što je to učinila, bila je sretna.

Priča započinje rečenicom: „Bila jednom mala morska vila” što predstavlja jedno od najčešćih početaka bajke i obilježja iste. Glavni likovi su morska sirena i njezina prijateljica Kristina i obje su pozitivni likovi bajke. Morska sirena okarakterizirana je kao: „dobra, svima je pomagala i nikomu nije učinila ništa nažao, ali bila je vrlo nezadovoljna, jer uopće nije htjela biti morska vila. Žarko je željela postati ljudskim bićem”. Priča kao takva nadnaravnog je karaktera jer se od samog početka govori o morskoj mili koja poprima ljudske osobine, zatim ispunjenju želja, pretvaranju vile u ljudsko biće i slični motivi. Također se u priči javlja obilježje broja tri vezano uz tri želje. Osim toga, u priči se javlja motiv nadnaravnog pomagača odnosno glasnika dobre vile koji morskoj sireni ispuni želje: „Ispunit će ti se tri želje. Dobro razmisli, jer nećeš moći povući ni jednu želju”. U priči nema ponavljanja rečenica ili niza rečenica, kao ni većih opisa, već je sve popraćeno dijalogom. Na kraju priče pobjedi dobro i iskazana je jasna pouka o strahu kojeg je lako iskorijeniti ako se potrudimo (Ortner, 2016: 40-43).

9.6. Analiza priče *Kraljevna Mokrica* autorice G. Ortner

Kraljevna Mokrica terapijska je priča autorice Gerlinde Ortner namijenjena skupini djece koja mokre u krevet (Ortner, 2016).

U jednom dvorcu živjeli su kralj, kraljica i mala kraljevna koju su svi jako voljeli. Jednoga dana mala kraljevna dobila je brata, kraljevića. Sva pozornost roditelja i stanovnika dvorca bila je usmjerena samo na novog kraljevića. Kraljevna je zbog toga bila vrlo tužna i htjela je ponovno biti u centru pažnje. Zbog toga se jednoga jutra probudila u mokrome krevetu. Takva pojava izazvala je zabrinutost njezinih roditelja i svih dvorskih sluga. Kraljevna je bila sretna što je ponovno pažnja usmjerena na nju. Kako se kraljevna svako jutro budila u mokrome krevetu, netko na dvoru prozvao ju je Kraljevnom Mokricom zbog čega je ona odlučila napustiti dvor. Otišla je u šumu, i tamo zaspala. U isto vrijeme, u jednoj kući, živio je dječak Petar s istim problemom poput kraljevine. Također je odlučio otići u šumu. Kada je ondje ugledao kraljevnju, sprijateljili su se i pričali o svome problemu. Otišli su do livade pune cvijeća koje je pjevalo lijepe pjesme. Zadatak im je bio svake večeri prije spavanja pogledati u cvijet koji će nešto otpjevati, a ujutro će krevet biti suh. Poslušali su, otišli svaki svojoj kući, prije spavanja uzeli cvijet, a ujutro se probudili u suhom krevetu. Svi su bili sretni jer su kraljevna i dječak prestali mokriti u krevet.

Priča započinje riječima: „Prije mnogo godina...” čime označava početak jedne bajke. Glavni likovi su kraljevna: „vrlo lijepa djevojčica sa zlatnim uvojcima” i dječak Petar koji je: „veoma volio svoje roditelje”, dok su sporedni kralj, kraljica, Petrova majka. U priči nema zlih likova koji remete tijek radnje, već istu čine dobri likovi svojim zanimljivim događajima. U priči se javlja odnos čudesnog i realističnog onda kada cvijeće dobiva ljudske osobine i počne pjevati pjesmu: „Cvjetići su se zanjihali i počeli pjevati nježnim glasićima” i tom pjesmom pomognu kraljevni i Petru kako bi prestali mokriti u krevet. Isto tako, cvijeće označava motiv čuda i čarolije: „Čudesni cvijete, budi moj dobar duh, pomoz da noćas krevet bude suh”. Također, ovaj završetak priče je sretan (Ortner, 2016: 80-85).

9.7. Analiza priče *Kugla od suza i kalendar s ljubavnim pozdravima* autorice G. Ortner

Kugla od suza i kalendar s ljubavnim pozdravima naziv je terapijske priče namijenjene onoj djeci čiji su roditelji otišli na put. Istu je napisala Gerlinde Ortner i objavila u knjizi *Nove bajke koje pomažu djeci*. Nakon svake priče u ovoj knjizi nalazi se savjet za roditelje (Ortner, 1999).

Priča o kugli od suze i kalendaru s ljubavnim pozdravima započinje odlaskom roditelja na službeni put. Lovorka, Magdalena i Jurica moraju ostati kod kuće i živjeti s tetom. Djeca su se zabavljala sve dok nije došlo vrijeme spavanja. Tada su počeli plakati i zazivati roditelje. Lovorka je najviše plakala, pa joj je jedna suza pala na pod. Pomislila je kako bi bilo dobro da suza otputuje do majke. U tom trenu suza se pretvorila u jaku svjetlost i počela se kotrljati. Lovorka je mirno spavala dok je njena suza putovala preko brda i dolina brojnih gradova i sela, sve dok nije došla do roditelja. Kada je majka podignula sjajnu kuglu pretvorila se u suzu. I majka je počela plakati te je njena suza pala na Lovorkinu pretvorivši se tada u veću kuglu još jačeg sjaja koja je otišla iz hotelske sobe u kojoj su boravili roditelji. Sutradan se Lovorka probudila i ugledala kuglu, a njoj svoje roditelje. Bila je presretna jer je mogla vidjeti što sve njezini roditelji rade. Jednoga dana suza se pretvorila u jezero i Lovorka je shvatila da je majka sretna i da pomaže ocu, ali i da će se ubrzo vratiti. Nakon tjedan vrata, roditelji su se vratili kući. Majka je predložila izradu kalendara s ljubavnim porukama koje će biti namijenjene za sljedeće putovanje. Djeca su bila sretna i prihvatila ideju.

Ova priča ne započinje klasičnim riječima već se ukratko na početku opisuje radnja. Glavni likovi su roditelji i njihovo troje djece, Lovorka, Magdalena i Jurica. Obilježje bajke javlja se tek u trenutku kada suza padne na pod: „odjednom je primijetila kako se plavkasta svjetlucava suza pretvorila u prekrasnu staklenu kuglu. Kugla se počela kotrljati, sve brže i brže”. Iz ovoga je jasno kako je prevladalo čudesno mu onom trenutku kad se suza pretvorila u kuglu. Osim ove pojave, također se opisuje i trenutak kad je majčina suza pala na kuglu riječima: „obje su se spojile u dvaput veću kuglu ljubičasta sjaja. Te što su suze poprimile taj novi oblik, kugla se počela kotrljati sve brže i brže, poput munje izletjela je iz hotela, poletjela preko brda i dolina, preko rijeka i gradova – do Lovorkina kreveta”. Također, javlja se ponavljanje istih rečenica, u

ovom slučaju putovanja kugle. U priči nema zlih likova, ono što se da zaključiti jest kako je priča realističnog motiva, ali se javljaju nadnaravni elementi. Priča završava sretno poput svake druge (Ortner, 1999: 58-65).

9.8. Analiza priče *Bijeli duh Huh* autorice G. Ortner

Sljedeća analiza terapijske priče, odnosno bajke autorice Gerlinde Ortner, pripada priči *Bijeli duh Huh*. Priča je namijenjena djeci koja se teško nose s razočaranjem i porazom (Ortner, 1999).

Nekoliko je duhova svakodnevno odlazilo plašiti ljude. Svakoga dana jedan novi duh pridružio se već postojećoj skupini. Jednoga dana došao je red i na duha po imenu Huh koji je jedva čekao pridružiti se preostalim duhovima. Međutim, u želji da bude najbolji, Huh je zbog prevelikog napora, postao bijele boje i vidljiv. Ostali duhovi su ga počeli ismijavati, pa se Huh osjećao tužno. Svakoga dana slušao je kako duhovi plaše ljude i bio je ljubomoran. Jednom dok se sakrivao, pronašla ga je djevojčica i rekla mu kako on nije pravi duh, ali će joj pomoći u traženju njezinih prijatelja. Huh je pristao i tražio s djevojčicom prijatelje. Kada ih je pronašao, djevojčica je bila sretna jer je prva pronašla sve prijatelje. Oni joj to nisu priznavali i vrijeđali su Huha. Huh i djevojčica nastavili su se sami igrati, ovaj put se Huh sakrio, međutim djevojčica ga nikako nije uspjela pronaći. Huh je poprimio sve osobine duha, i postao nevidljiv. Kada ga je pronašla, djevojčica se ponajprije uplašila, ali je shvatila da je to njezin prijatelj Huh. Oboje su bili sretni i radosni.

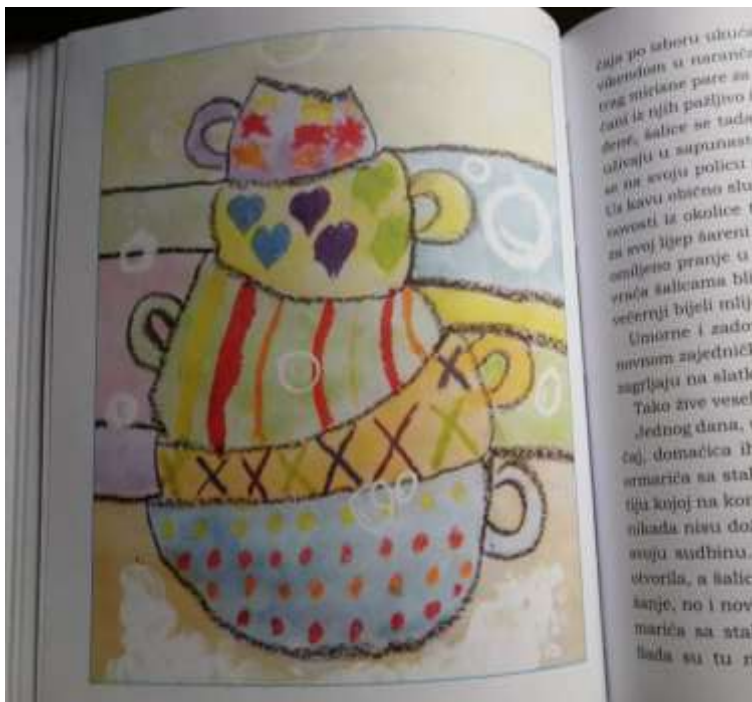
Iako ova priča ne započinje uobičajenim riječima, likovi iskazuju kako je riječ o priči s čudesnim elementima, odnosno bajci. U priči se kao likovi javljaju duhovi i djeca. Glavni lik je duh Huh i djevojčica. Već na samom početku duhovi su predstavljeni kao likovi s ljudskim osobinama, npr.: „Duh je bio uzbuđen i željan uspjeha. Neizmjerne se trudio samo da bi nekoga uplašio.” ili: „Ostali su mu se duhovi smijali...”. Tim je rečenica istaknuto kako su nadnaravni likovi duhovi poprimili ljudske osobine iz čega također proizlazi odnos fantastično i realistično. Naime, djeca kao takva prikazana su realistično, što je i obilježje bajke jer se uglavnom u zapletu

javljaju realistični motivi. U priči nema ponavljanja riječi ili fraza, a završetak ove bajke je sretan (Ortner, 1999: 85-93).

9.9. Analiza priče *Šalice* autora P. Kapović Vidmar i M. Lacovicha

Terapeutska priče *Šalice* djelo je autorice Petre Kapović Vidmar objavljene u knjizi *7 putovanja – terapeutske priče za djecu* navedene autorice i Maura Lacovicha. Priča je namijenjena svoj djeci, bez obzira na ponašanje. Terapeutskog je karaktera i osim djeci, dobar je savjetnik i za roditelje. Priča je popraćena crtežima vezanim uz glavni motiv radnje (Kapović Vidmar i Lacovich, 2017).

Slika 7: Crtež u priči *Šalice*

Priča govori o šest šalica, posloženim jedna na drugu i nekoliko tanjurića, koje svoje dane provode u ormariću jedne kuhinje. Šalice kao takve ispunjavaju svoju svrhu te služe svojim vlasnicima prilikom ispijanja čaja, kave i sličnih tekućina. Svakoga dana se vesele svojoj namjeni i aktivnostima, sve dok ih jednog jutra domaćica ne ostavi u nekoj mračnoj kutiji. Zatim, šalice sa svojim tanjurićima bivaju premještene na posve drugo mjesto, tri šalice u jedan i preostale tri u drugi ormarić. Šalice razgovaraju te su svakoga dana posložene jedna do druge na stolu. Svaka od šalica sada ima i svoj vlastiti

tanjurić u čemu uživaju. Završetak priče jest sretan i šalice se vesele ponovim susretima na stolu, sudoperu i ostalim radnim površinama.

Navedena priča o šalicama ne započinje klasičnim riječima kao dosad, već opisom okoline i mjesta radnje. Šalice kao takve čine likove ove radnje koje poprimaju elemente ljudskih osobina, što se može zaključiti iz sljedećeg: „uz kavu obično slušaju zanimljivije priče susjeda”, „jedva dočekaju”, „pitaju se šalice u svojim ormarićima”. U priči se također ne javljaju negativni likovi, niti se javljaju čudesni motivi, kao i poneki nadnaravni. Najizraženije obilježje je sretan završetak i jasna pouka kako bez obzira na promjenu okoline, svemu treba pružiti novu priliku (Kapović Vidmar i Lacovich, 2017: 23-26).

9.10. Analiza priče *Roza* autora P. Kapović Vidmar i M. Lacovicha

Iduća analiza terapeutske priče posvećena je također priči *Roza* Petre Kapović Vidmar i Maura Lacovicha. Priča također sadrži motiv dječjeg crteža (Kapović Vidmar i Lacovich, 2017).

Slika 8: Crtež u priči *Roza*

Roza je priča dvoje navedenih autora, a riječ je o Vulkanu i Lavi koji su živjeli na jednoj morskoj pučini. Njihov san bio je izaći iz morskoga podneblja i stvoriti svijet na kojem će živjeti mnogo stanovnika. Jednoga dana Mjesec je dodirnuo Vulkan i stvorio Vulkanski otok. Na otoku se pojavila i Duga. Otok su ubrzo nastanili svakakvi stanovnici od kukaca do pingvina i kitova. Sve životinje, uključujući i one najveće

poput slonova živjele su na otoku i uživale u svim čarima. Pomoću duge, brojne su životinje mijenjale svoje boje u dugine. Jedna slonica, po imenu Roza, razlikovala se od ostalih životinja i slonova po tome što je često mogla mijenjati svoju boju u bilo koju drugu. Svi stanovnici ispunjavali su Rozine želje i odbacivali je do Duge. To je trajalo sve do jednoga dana kada je snažni vjetar otpuhao sve što se nalazilo na otoku, pa tako i Dugu. Roza se svim silama trudila oraspoložiti stanovnike otoka i vratiti Dugu. To se dogodilo jednoga dana kada je i nju dotaknuo Mjesec. Roza je pomoću trampolina odskočila visoko u nebo i obojila sve nebeskom bojom. Priča završava sretno zbog slonic Roze koja je vratila osmijeh svim stanovnicima Sretnog otoka.

Specifičnosti priče ili bajke u ovome su djelu jako naglašene već na samom početku rečenicom: „Bilo je to davno...”. Glavni likovi ove priče su Vulkan, Lava, Duga, slonica Roza, dok su sporedni sve ostale životinje, kitovi, kukci, gušteri, slonovi, ptice. Svi likovi u priči su poprimili ljudske osobine što čini zanimljivi tijek ove priče, primjerice: „Lava je u Duginoj blizini nježno plesala stvarajući predivan novi ritam koji je odzvanjao skroz do dubina podmorja”, „...svojom je snažnim tijelom štitio Lavu od morske vode” i slični opisi likova. Ova je priča prepuna čudesnih događaja, što daje poseban doživljaj u odnosu fantastično i realistično, posebice u situacijama kada se, skočivši do duge, životinjama promijeni boja, ali i samim time što žive na morskome dnu i otoku. Ponavljanja određenih riječi i rečenica u priči nema. Likovi i događaji su opširno opisani, a isto tako nema zlih likova. Jedina nedaća koja se u priči događa jest pojava vjetra koja uništi sve sagrađeno. Međutim, slogom svih likova, završetak priče je sretan (Kapović Vidmar i Lacovich, 2017: 41-52).

9.11. Analiza priče *Eros i Psiha* autora J. Bucayja

Priča o Erosu i Psihi nalazi se u knjizi *Klasične priče da se bolje spoznaš* autora Jorgea Bucayja. Nakon svake priče napisana je i pouka iste. Gotovo svaka bajka, odnosno klasična priča kako ih je Bucay nazvao, poznata je u svim dijelovima svijeta. Priča o Erosu i Psihi polazi iz grčke mitologije koja sadrži brojne zapise i mitove, legende o raznim junacima i njihovim svakodnevnim situacijama, ističe Bucay (2019).

Priča započinje opisom jedne obitelji u kojoj žive tri djevojke. Najljepša među njima je ujedno i najmlađa, po imenu Psiha. Njezini roditelji žele ju udati, međutim ne uspijevaju u tom naumu. Sve te događaje prati božica Afrodita koja je ljubomorna na Psihu, pa se obraća svome sinu Erosu. Erosov zadatak je učiniti da se Psiha zaljubi i najstrašnije stvorenje. Međutim, igrom slučaja, Eros se zaljubljuje u Psihu svjestan kako je to nemoguća ljubav. Psihini roditelji i dalje je pokušavaju udati, ali neuspješno. Obraćaju se proročici koja im ne obećava sreću. Jednoga dana Psihu pošalju na brdo na kojemu će po nju doći strašno stvorenje. Psiha je na brdu zaspala, a sutradan se probudila na najljepšem mjestu. Bilo je to mjesto na koje ju je odveo Eros. Međutim, svjestan što je učinio, Eros Psihi ne želi pokazati svoje lice. Psiha ga žarko želi vidjeti, stoga u razgovoru sa svojim sestrama, koje su joj rekle kako je njezin suprug strašno stvorenje, jednu večer odluči osvjetliti Erosovo lice. Iako ga je zavoljela takvog kakav je, Psiha je bila znatiželjna te je svjetiljkom osvjetlila Erosovo lice i na njezino iznenađenje ugledala krasnog mladića. Međutim, Eros je otišao. Prošlo je neko vrijeme u kojemu se Psiha obratila božici Afroditi za pomoć, ali ona ju je dodatno rastužila. Za to vrijeme Eros je tražio pomoć boga Zeusa koji je to i učinio. Eros i Psiha sretno su živjeli do kraja života.

Klasična priča o Erosu i Psihi sadrži brojna obilježja bajke. Jedna od njih je upravo pojava nadnaravnih pomagača i protivnika poput božica, bogova i zlih stvorenja. Priča također započinje riječima: „Bio jednom jedan kralj...”. U priči je isto tako spomenut broj tri koji je jedno od specifičnosti bajke, a odnosi se na kraljeve tri kćeri. Javljanje se motivi ljubavnih odnosa između likova, čarolije i čuda poput oštrice na koju se Eros upiknuo, zatim više sile poput bogova i božica. Sve to pridonosi fantastičnim elementima ove klasične priče čineći ju tipičnom bajkom. Karakterističnost ove priče je pobjeda dobra nad zlom, za što su zaslužni brojni likovi. Isto tako, istaknuta je zavist i zloća karakteristična za ovakve likove kraljeva, bogova i nadnaravnih vladara. U priči nema ponavljanja riječi ili rečenica, završetak je sretan, međutim složenost priče ne bih svrstala u korpus dječje književnosti, barem ne u razrednu nastavu, zbog svog sadržaja i događaja (Bucay, 2019: 129-158).

9.12. Analiza priče *Carevo novo ruho* autora J. Bucayja

Carevo novo ruho godinama je već među poznatijim pričama za djecu. Bucay (2019) ističe kako je priči dodao tek poneke elemente vlastite mašte. Iako se smatra kako je Hans Christian Andersen napisao ovu priču, ista je objavljena čak petstotinjak godina prije u knjizi *Grof Lucanor*. Andersen je, dakle, iznio svoja stajališta glede ove priče te napomenuo kako je glavna pouka priče temeljena na osobinama poput oholosti, površnosti, plemstvu i bogatstvu kraljeva onoga doba, tumači Bucay (2019).

U jednome dvorcu živio je car kojemu je odjeća bila najvažnija stvar na svijetu. Ništa u svijetu nije ga zanimalo kao odjeća zbog čega ga je narod često ismijavao. Dvoje probisvijeta, Guido i Luigi smatrali su kako nije u redu da car ne mari za svoj narod, već samo za svoju ocjenu i jednoga su dana odlučili upasti u carev dvorac kako bi od njega dobili golemu svotu novca. Dvojica probisvijeta odlučila su ući u dvorac i predstaviti se kao krojači iz jedne zemlje iz koje je porijeklom najbolja tkanina na svijetu. S obzirom na to da je riječ bila o odjeći, stražari su ih pustili. Nakon razgovora dvojice probisvijeta s carem o najveličanstvenijoj odjeći, car je odlučio zaposliti ih u svome dvorcu. Prolazilo je tako vrijeme, međutim dvojica novih radnika nisu radila apsolutno ništa, ali svakome tko je došao vidjeti predstavili su najbolju tkaninu, iako prozirnu i nevidljivu, točnije nepostojanu. Svatko idući od zaposlenika tko je došao vidjeti rad dvojice majstora, od pomisli da nije dovoljno pametan, pravio se takvim i potvrdio kako je to najbolja tkanina. Car je bio ushićen i jedva je čekao vidjeti. Luigi i Guido svakoga su tjedna tražili novu svotu novaca koju su i dobivali. Kada je red došao na cara da pogleda svoje novo veličanstveno odijelo, pomislio je da je lud, ali se poput ostalih promatrača, pravio pametnim i potvrdio kvalitetu tkanine. Jednoga dana, car je odlučio prošetati u svome novom odijelu pred narodom. Nakon što su ga Luigi i Guido 'obukli' u novo odijelo, car je prošetao ulicom i ljudi su se praveći ludima, divili njegovoj odjeći. Jedino je jedno dijete viknulo kako je car gol čime završava priča.

Carevo novo ruho započinje riječima: „Prije mnogo godina živio je car...”. Glavni likovi su car i dvojica probisvijeta Luigi i Guido. Car je bio lakom, dok su Luigi i Guido znali iskoristiti takvo stanje. Likovi dvojice probisvijeta predstavljaju gotovo pa negativne likove, ali i izriču jasnu pouku djela. Elementa čudesnog u ovoj priči nema, ali obilježja bajke kao takve su što je glavni lik car, zatim činjenica kako je novac jedan

od inicijatora radnje. Motivi bajke koji se u ovoj priči ističu jest prijevara i nadmudrivanje. Djelo nema tipičan sretan kraj, već završava običnom rečenicom: „Nijedno carevo odijelo nikada prije nije naišlo na toliko odobravanje” što nije uobičajen završetak jedne bajke (Bucay, 2019: 351-374).

9.13. Analiza priče *Krug od devedeset devet* autora J. Bucayja

Navedena priča objavljena je u knjizi *Ispričaj ću ti priču* autora Jorgea Bucayja. U istoj knjizi Jorge svakodnevno razgovara s jednim mladićem pričajući mu brojne priče. Jedna od njih je i *Krug od devedeset devet* (Bucay, 2017).

Kralj je svakoga dana bio tužan i ništa ga nije moglo razveseliti. Čudio se svome slugi koji je svaki dan bio radostan i veseo. Jednoga dana kralj je upitao slugu koji je razlog njegova veselja, na što je sluga uzvratio kako ima sve što ga čini sretnim, obitelj, zdravlje i dovoljno novčanih prihoda kojima pomaže svojoj obitelji. Kralju je njegova sreća bila nevjerojatna. Pozvao je svog savjetnika da ga upita zašto je sluga sretan, na što mu je savjetnik odgovorio da ne pripada krugu od devedeset devet. Nakon razgovora, kralj i savjetnik osmislili su plan kojim će prevariti slugu. Na vrata njegove kuće mudrac je objesio vrećicu punu zlatnika. Sluga je dohvatio vrećicu te krenuo brojati zlatnike. Kada je došao do broja devedeset i devet, shvatio je kako je pokraden i kako jedan zlatnik nedostaje. Razmišljao je što sve može učiniti kako bi zaradio još jedan novčić. Svakoga je dana sluga bio nesretan i nezadovoljan, zbog čega ga je kralj otpustio.

„Bio jednom jedan” tipično je obilježje početka bajke, pa tako i ove. Glavni likovi su kralj i sluga, a javljaju se i savjetnik i mudrac. Navedeni likovi značajno su obilježje bajke. Kralj je imao sve bogatstvo i moć kojom je upravljao, a sluga je bio sretan s onime malim što ima, a nije materijalne vrijednosti. U ovoj bajci javljaju se motivi nadmudrivanja onda kada kralj i savjetnik odluče slugu pridružiti krugu devedeset i devet. U ovoj priči nema ponavljanja riječi niti rečenica. Isto tako, priča nema uobičajeni sretni završetak što nije tipično bajkama (Bucay, 2017:139-148).

9.14. Analiza priče *Jadne ovce* autora J. Bucayja

Jadne ovce također je priča objavljena u knjizi *Ispričat ću ti priču* autora Jorgea Bucayja koju je ispričao mladiću Damianu (Bucay, 2017).

Jedna pastirska obitelj skrbila se o nekoliko ovaca koje su svako toliko bježale s farme ne znajući da izvan farme prijete opasnost od vukova. Pastiri su im svakodnevno ponavljali kako ne smiju prijeći granice farme, što je ovcama bilo dovoljno kako bi poslušale svoje vlasnike. Dalje, jednoga se dana ojanjila posve drugačija ovca, tzv. crna ovca. Razlikovala se od drugih ovaca po boji, ali i po neposlušnosti. Iako su sve druge ovce slušale svoje pastire, crna ovca bila je uporna u svom naumu prelaska na livadu slobode. Pastiri su sve češće posjećivali ovce i pazili na njih kako ne bi mogle pobjeći. Međutim, crna ovca kao takva, uspjela je u svome naumu i nagovorila ovce na bijeg s farme. Sutradan ujutro, pastirska obitelj primijetila je da ovaca nema. Tužni, razmišljali su o ovcama i otišli do stare glave obitelji. Starac im je rekao da ne brinu o ovcama, već da brinu kako će oni sada bez ovaca.

Priča o ovcama ima uobičajeni početak bajke: „Bila jednom jedna”. U nastavku priče navedeni su osim pastirske obitelji, stado ovaca, glava obitelji, a potom i posljednja ovca, odnosno crna ovca. U ovoj su priči životinjama pridodane ljudske osobine čime se tijek priče čini napetijim i zanimljivim. Crna ovca kao takva poprima osobine negativnog lika priče jer nastoji nagovoriti preostale ovce u stadu na bijeg s farme, kao što se može opaziti u rečenici: „Imala je buntovnički duh i poticala svoje drugove da pobjegnu prema slobodi livade”. U priči se također javlja motiv neimaštine, jer pastirska obitelj mora trpjeti posljedice uzrokovane bijegom ovaca. S obzirom na sve navedeno, kraj priče ne završava sretno.

Prema rezultatima dobivenim provedenom analizom ovih terapijskih priča, može se zaključiti da se one karakteristikama svojih fabula, karakterizacijom likova, odnosom fantastično-čudesno itd., uklapaju u sustav književnostilskih obilježja priča i bajki.

10. ZAKLJUČAK

„Ove priče koje si pročitao tek su kamenje. Zeleno kamenje, žuto kamenje, crveno kamenje. Ove priče napisane su samo kako bi pokazale neko mjesto ili put. A napor da traži unutra, u dubini svake priče, skriveni dijamant...zadaća je svakoga pojedinačno.”

(Bucay, 2017: 256)

Tema ovog diplomskog rada su književnostilska obilježja terapijskih priča. U radu se provedenom analizom priča pokušalo odgovoriti na pitanje pripadaju li terapijske priče korpusu dječje književnosti. Analizirano je četrnaest terapijskih priča ili bajki: *Divovska sjena*, *Tri posude*, *Zvezdana jabuka*, *Vilenjaci i postolari* autorice S. Perrow, *Morska sirena*, *Kraljevna Mokrica*, *Kugla od suza i kalendar s ljubavnim pozdravima te Bijeli duh Huh* autorice G. Ortner, zatim terapijske priče *Šalice* i *Roza* autora P. Kapović Vidmar i M. Lacovicha, te naposljetku terapijske priče autora J. Bucaya: *Eros i Psiha*, *Carevo novo ruho*, *Krug od devedeset i devet te Jadne ovce*. U ovim se djelima težilo prepoznati uobičajene motive i obilježja bajki i priča koja se javljaju, kao i početke i završetke istih. U navedenim terapijskim pričama također se nastojalo utvrditi postoji li odnos fantastično i realno. Dobiveni rezultati ukazuju na to kako se u svakoj od priča javlja poneko obilježje.

Navedeni rezultati analiza upućuju na zaključak kako većina terapijskih priča sadrži književnostilska obilježja bajki ili priča. U svakoj od analiziranih terapijskih priča javlja se motiv čudesnog, ali i nečeg nadnaravnog. Kao takve, odgovor na postavljeno pitanje mogu li se i ako mogu, na koji način, uvrstiti terapijske priče u korpus dječje književnosti, jest afirmativan. Odnosno, analizirane terapijske priče uglavnom su namijenjene djeci, ali su i generacijama već poznate široj publici. Čitajući ih, posebice one priče s namjenom, lako se svaki pojedinac može zapitati o istaknutom problemu u priči i poistovjetiti se istim.

Terapijske priče kao sastavnice dječje književnosti najčešće sadržavaju ona književnostilska obilježja bajki ili priča poput životinja kao likova, pobjede dobra nad zlom, odnosa fantastično – čudesno, zatim nadnaravnih pojava i čudesnih motiva, ljubavnih odnosa, zlih likova kojima je namjera prevariti, izdati ili učiniti nažao

nekome. Osim navedenoga, u svakoj analiziranoj priči, životinje poprimaju ljudske osobine što priču čini zanimljivijom istovremeno i odraslima i djeci. Nadalje, većina analiziranih priča uobičajenog je početka i sretnog završetka što također odgovara književnostilskim obilježjima priča i bajki. Tako se može zaključiti kako terapijske priče većinom imaju obilježja bajki i zbog toga su primjerene dječjoj dobi. Čitajući i slušajući terapijske priče, dijete će se moći poistovjetiti s osobinama glavnog junaka čiji je lik dobar, bori se za pravdu, hrabar je i uvijek pobijedi zlo. Iako nemaju sve priče poneka od navedenih obilježja, smatram kako se mogu prilagoditi dobi starijeg djeteta i također uvrstiti u korpus dječje književnosti.

LITERATURA

1. Bucay, J. (2017). *Ispričat ću ti priču*. Zagreb: Fraktura.
2. Bucay, J. (2019). *Klasične priče da se bolje spoznaš*. Zagreb: Fraktura.
3. Burns, G.W. (2005). *101 healing stories for kids and teens: using metaphors in therapy*. Hoboken, New Jersey: Wiley.
4. Cattanach, A. (2008). *Narrative Approaches in Play with Children*. London: Jessica Kingsley Publishers.
5. Crnković, M. (1980). *Dječja književnost*. Zagreb: Školska knjiga.
6. Davis, N. (1989). The use of therapeutic stories in the treatment of abused children. *Journal of Strategic and Systemic therapies*, 8(4), 18-23.
7. Forgan, J. W. (2002). Using bibliotherapy to teach problem solving. *Intervention in School and Clinic*, 38(2), 75-82.
8. Giacometti, K. (2013). Od čudesnoga do fantastičnoga: dimenzije svjetova Ivane Brlić-Mažuranić i Nade Iveljić. *Libri et liberi*, 2. (1.), 51-64.
9. Hameršak, M., Zima, D. (2015). *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykam International d.o.o.
10. Kapović Vidmar, P., Lacovich, M. (2017). *7 putovanja – terapeutske priče za djecu*. Rijeka: Uliks.
11. Krpan, K., Klak Mršić, I., Cej, V. (2018). Primjena razvojne biblioterapije u radu s djecom i mladima u narodnoj knjižnici. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 61 (1), 345-361
12. Mellon, N. (2014). *Storytelling with children*. Stroud, UK: Hawthorn Press.
13. Nastavni plan i program za osnovnu školu (2006). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.
14. Ortner, G. (1999). *Nove bajke koje pomažu djeci*. Zagreb: Mozaik knjiga.
15. Ortner, G. (2016). *Bajke koje pomažu djeci*. Zagreb: Mozaik knjiga.
16. Perrow, S. (2010). *Bajke i priče za laku noć*. Velika Mlaka: Ostvarenje.
17. Perrow, S. (2013). *Iscjeljujuće priče II. (101 terapeutska priča za djecu)*. Velika Mlaka: Ostvarenje.

18. Piskač, D. (2016). Biblioterapija i psihoanalitička kritika u kontekstu teorije sustava. *Kroatologija*, 7 (2), 60-81.
19. Skočić Mihić, S. i Klarić, M. (2014). Biblioterapija u inkluzivnoj praksi. *Dijete, vrtić, obitelj*, 20 (75), 30-31.
20. Šimunović, D. (2001). Pričom do emocionalne stabilnosti. *Dijete, vrtić, obitelj*, 7 (25), 9-14.
21. Visinko, K. (2005). *Dječja priča – povijest, teorija, recepcija i interpretacija*. Zagreb: Školska knjiga.
22. Wilson, J. (2000). How can you tell when a goldfish cries? Finding the words in therapeutic stories with children. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, 21(1), 29-33.

Prilozi

1. Slika 1: Prikaz nastajanja bajki. Pribavljeno 30.4.2020. s Giacometti, K. (2013). Od čudesnoga do fantastičnoga: dimenzije svjetova Ivane Brlić-Mažuranić i Nade Iveljić. *Libri et liberi*, 2. (1.), 51-64.
2. Slika 2: Prilagodba dječje književnosti dobi djeteta do četrnaeste godine. Pribavljeno 15.4.2020. u Crnković, M. (1980). *Dječja književnost*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Slika 3: Trodijelna struktura sastavljanja terapijskih priča. Pribavljeno 16.4.2020. u Perrow, S. (2013). *Iscjeljujuće priče II. (101 terapijska priča za djecu)*. Velika Mlaka: Ostvarenje.
4. Slika 4: Metafore u kreiranju priča. Pribavljeno 16.4.2020. u Perrow, S. (2013). *Iscjeljujuće priče II. (101 terapijska priča za djecu)*. Velika Mlaka: Ostvarenje.
5. Slika 5: Prikaz dviju vrsta kretanja. Pribavljeno 16.4.2020. u Perrow, S. (2013). *Iscjeljujuće priče II. (101 terapijska priča za djecu)*. Velika Mlaka: Ostvarenje.
6. Slika 6: Prikaz crteža i teksta iz knjige *7 putovanja – terapijske priče za djecu*. pribavljeno 17.4.2020. u Kapović Vidmar, P., Lacovich, M. (2017). *7 putovanja – terapijske priče za djecu*. Rijeka: Uliks.

7. Slika 7: Crtež u priči *Šalice* iz knjige *7 putovanja – terapeutske priče za djecu*. pribavljeno 17.4.2020. u Kapović Vidmar, P., Lacovich, M. (2017). *7 putovanja – terapeutske priče za djecu*. Rijeka: Uliks.
8. Slika 8: Crtež u priči *Roza* iz knjige *7 putovanja – terapeutske priče za djecu*. pribavljeno 17.4.2020. u Kapović Vidmar, P., Lacovich, M. (2017). *7 putovanja – terapeutske priče za djecu*. Rijeka: Uliks.
9. Tablica 1: Popis lektirnih naslova za prvi razred osnovne škole. Pribavljeno 16.4.2020. s <https://www.azoo.hr>
10. Tablica 2: Popis lektirnih naslova za drugi razred osnovne škole. Pribavljeno 16.4.2020. s <https://www.azoo.hr>
11. Tablica 3: Popis lektirnih naslova za treći razred osnovne škole. Pribavljeno 16.4.2020. s <https://www.azoo.hr>
12. Tablica 4: Popis lektirnih naslova za četvrti razred osnovne škole. Pribavljeno 16.4.2020. s <https://www.azoo.hr>